

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

JULIO CARO BAROJA bere osabaz mintzo

Abenduaren 28an, Itzean, Pio Barojaren ehunurteburua ospatuz

XABIER LETE

- OTEIZA ETA MITXELENA
Basarte ... 3 garrenean
- IKASTOLETAKO ULTRAK
Larresoro ... 3 garrenean
- GABON-KANTAK (III)
Lekuona ... 6 garrenean
- ZINEA
Unanue ... 7 garrenean
- ZER DALA-TA ELKARRI MOKOKA?
Arostegi ... 11 garrenean

taz? Horrelakorik noizpait gerta ahal liteke?

—Egia esan, neretzat oso eginkizun zaila litzake nere osabaz kanpotik eta objetiboki bezala idazten hastea; inbestigatzen, kritikatzeko, datok biltzen, etabar... Ez dut uste, benetan, horretarako gogo haundirik izango dudarik. Eta ez da beste kritiko edo historiagileek esan lezaketenaren beldur naizela, ez. Neretzat nere osaba Pio literato baino gehiago pertsona xamur eta nereetakobat delako baizik; familiako lagun maite eta errespetatu bat. Horrek ez du esan nahi ere, neretzat literaturgile bezala oso baliosu ez denik; baina bere balio horren gaitetik edo haratago daude neretzat sendi-loturarik sortutako hainbeste urtetako harreman eta sentimenduak.

Uste dut, gainera, nere osabaren nortasuna, bere kontestoa, hogeigarren mendeko historia sozialaren barruan aztertu beharko litzakeada, eta ez soilik literatur kritikatik begiratuta. Literatur kritika, kritikagile eta historiagileek besterik uste badute ere, eginkizun ttipi eta atomizatu bat baizik ez da gaurko mundu honetan. Eta ziur nago, beti egon naizen bezala, Cervantes-en lanetan askotaz ere gauza interesgarriagoak daudela ez Cervantes-zale batek esan lezakeanetan baino.

—Azken galdera bat egin nahi nizuke, eta agian asmakizunetan sartuko gera; baina galdera hau da: Pio Baroja gaur bizi balitz, gaurko Bera, gaurko Euskal Herria gehiago edo gutxiago gustatuko ote litzazkioke berak orain berrogetamar, hirurogei urte aurretik ezagutu zituenak baino?

—Benetan uste dut gaurko zenbait jende asko gustatu eta interesatuko litzazkiokeala; baina uste dut, bai eta ere, gure inguruak, fisikoki, izugarriko tristura sortuko liokeala. Bera jaio zeneko Euskal Herria, Gipuzkoa orain ehun urte, Nafarroa garai hartan, paisaje, lur giro, urbanistika askotaz ere politago, atseginago ziren, estetikoki, gaurko hauek baino. Tristura haundi batekin esan beharra dago: Euskal Herria itsusituz doa. Eta gure drama izugarrietako bat hori da: lurra, ingurua, hain tiki ta hestuek izanik, arrazoin fisiko eta ekonomikoak direla medio, azken urteotan izorratzen eta maxinatzen joan da. Jende aldetik berriz uste dut hobegotuz eta indartsuagotuz doala; jende interesgarri asko dago orain Euskal Herrian. Baina gure problematika bat hori izango da: hain jende eta herri interesgarriak gero eta bizileku eta inguru fisiko txartuago bat sufritu beharko duela. Benetan latza da problema hori eta hortan sakon aztertzea behar-beharrezkoa dela uste dut.

—ooo—

Itzean isiltasuna egin da. Gaua ere isil-isila dago, Julio Caro-ri bere erantzunak bihotzez eskertu eta lanbro artean etxeruntz abiatzen naiz. Bai; gaua asko eta asko ongi aztertu beharra dago gure Euskal Herri hontan.

indarra gero eta gehiago nabarmentzen zaizkio. Eta inpresio-kontraste hori neri oso atsegingarri egiten zait.

—Oraingo hontan, galdezka hasten natzaio.

—Gaur eguerdiko zure mintzaldian, Berak, eta Euskal Herriak orokorki, zure osaba eta familia herri hontara etorri ziranetik honuntz nabarmentzen dituen aldaketa eta desberdintasunetaz mintzatu zera. Zer aldaketa da hori? Pio Barojarentzat zer legoke aldatutik ordutik honera?

—Gauza asko. Paisajea, jendearen nortasuna (karakterra), ekonomia aldetikako egoera... Ezaugarri horietatik batzuk onerako aldatu direlakoan nago, besteak txarrerako. Baina agian ordutik honuntz gehien aldatu dena gazte-riaren izpiritua eta kulturarengana kezka izan ditek. Nere familia orain hirurogei urte aurretik Bera Bidasoara etorri zenean, eta berdin askoz geroago ere, pentsa ezinezkoa zitekeen orduko gazte-riaren baitan gaurkoarenean nabari diren kezka hauek topatzea: artea eta jakintzarenganako zale-itasuna; bai gaztelania, bai euskerazko literaturaren lantzea, etabar. Berdin esan dezaket neure osaba bezalako gizon etxabaidatu bati gaurko gazte-riak dion errespetu eta nahimen maitetsuaz. Horrelako gauzarik urte haietan ezinezko zen. Alde hortatik gauzak asko aldatu dira, eta urte gutxitan gainera; hemen, Beran, zortzi bat urtetik honuntz, esango nuke. Fenomeno horri positibo eta aipagarri deritzat; egia da, bai, horrekin batera oso une zail, nahasi eta problemadun batetan gaudela. Baina, hala ere, aipatutako giro-aldatze hori aurrerunzko pauso bat da.

—Hori horrela izanik, gaur beste fenomeno bat ere gertatzen da. Alegia, instituzio mailan, erdi-ofizialki, zenbait jenderen iritzietan Pio Baroja onartu bezala egiten da. Onartze horri benetakoa ahal deritzazu, hau da, zure osabaren literatura eta ideien esan-nahietan benetan finkatutakoa, ala bestalde taktikaz, mimetikoki edo "eguneko giroari atxikia" agertzearen har- tzen den postura bat? Egoera, ideiak, errealitatea hainbeste aldatu ahal dira?

—Zail da pentsatzen onartze hori zeharokoa eta bene-benetakoa denik. Baina aldaketa horren arrazoi- netaz ere zerbait garrantzitsu nere ustez gertatu da. Lehen, sarritan gertatzen zen, eta ez nere osabaz bakarrik, beste eskritore askotaz ere baizik, jendeak, bere uste eta opinioetan, aurreiritzi eta "klise" bai politiko bai erlijio- so oso hestuek erabiltzen zitue- la. Alegia, egunkari, aldizkari edo beste nolabaiteko publikodun auto- ritate batengandik honako edo ha- lako iritzi edo debekuren bat jau- ritzen bazen, opinioa hura itsu- itsuan onartua izaten zela "me- zulari" harek bezela pentsatzen zuten (edo alderdi politiko bere- koak ziren) guztiegandik. Gaur egun morrontza mota hori hausi edo, gutxienez, aldatu delakoan nago. Jendeak ez du eritzen "ho- nek" edo "harek" diolako soilik, beste informazio-bide eta kriterio

zabalagoengatik baizik. Horrela, nahiz eta jendeak gaur oraindik nere osabaren lana eta nortasuna gehienetan ongi ezagutu ez, bada zerbait, askatasun pertsonalaren zentzu aldetik, aurreiritzien aurka (eskubiko ala ezkerreko) eta nere osabaren zale agertzea. Uste dut, bai eta ere, European, azken ho- geitamar edo berrogei urte hau- etan, gehiegi pentsatu dela "goi- tik" zetozen iritziei itsu-itsuan ja- rraituz, era masifikatu batean, eta orain denok hortaz oso asperturik gaudela eta argibide berriak nahi ditugula. Protesta-giro eta jakin- -nahi gori bat gutxienez bada, eta horri, joera bat baizik ez bada ere, ongarri deritzat.

—Uste ahal duzu zure osabari, kritikaren aldetik, etabar, egin zaion literatur aldetikako balora- tzea zeharo bukatua eta osatua dagoela... edo oraindik hutsune, itsukeria eta arinkeriariak badagoe- la? Zer derizkiozu?

—Ez, ez, benetako kritika sakon eta aberatsa ez dago bukatua, ez osatua; maila askotan oraindik egi- teke dago. Nik uste dut gaur egun Espainiako kritikagintza oso es- kasa eta baldarra dela. Uste dut, bai eta ere, nere osabaren nobe- lek, agertu ziren garai hartan, as- kotaz ere kritika sakonagoa izan zutela, azken hirurogei urte hau- etan baino. Iruditzen zait Azorin edo Ortegarren kritikak, edo nere osabaren nobeletaz don Juan Va- lera-k edo Unamunok zeduzkaten iritziak askotaz ere sakonago, zu- hurrago, probetxugarriago eta errea- litateari lotuago zirela haurko ka- zeta eta egunkarietako kritikoak, beren "ofizioaren" amore soilagatik maiz esaten dituzten tentelkeriak baino. Eta berdin literaturaren ira- kasleek gehienetan diotena ere bai- no.

—Eta uste dut nere osabaren lana hemendik urtetara bere begi ba- tzuakin begiratu izanen dela, eta ordukoek oraingoei ikusten ez da- kiten gauza interesgarri asko topa- tuko dutela bertan; hau da, garai bakoitzeko kritikak objektu berean gauza desberdinak topatuko ditue- la, eta balorazioa ere aldatuz joa- nen dela. Hala ere, ziur nago nere osabaren kritika geroagora orain- goa baino askotaz ere hobegoa egingo dela; eta, horrekin batera, nere osabak bere liburuak argita- ratu zituen garaieko kritikek ere baliosu bezela irauango dutela.

—Beraz, gaurko kritika eta kri- tikoekin ez zaude ados. Oso maila behekoa dela iruditzen zaizu gaur egungo kritika. Zergatik ditek hori horrela?

—Profesionalizatzeko ofizial eta... ustel xamarra dagoelako. Hau da: lehen, garai batean, kritikoak horre- tarako bokazio edo gogoia zeduk- kan gizona izan ohi zen. Irakur- tzea gustatzen zitzaion, bere on- dorenak ateratzen zituen, eta lan horretan sarturik bizi ohi zen. Orain berriz mila arrazoi edo sa- si-arrazoiengatik egin ohi du jen- deak literatur kritika... Katedra batetarako literaturaren Kondaira bezalako gaiak eskatzen direlako, adibidez. Gero, dakigun bezala, ehun- urteburuak, biltzarrek, txapelke- tak izugarri ugaltu direlako, eta ugaltu bai eta... literaturaren gain, inguruan (parasitoki) bizitzeko bi-

de eta moduak ere. Horrela, erdi- purdiko jende asko dabil hor zehar literatur kritika eginaz; literatu- raz benetako afizio eta nahimenik ez duen jendea. Askotaz ere gehia- go arduratzen dira beren buruaz, edo berek esandakoaz "honek" edo "harek" zer iritziko duenaz ez eta literatur kreaiziko gaitiaz baino. Bigarren eskuko iritziak, jakiteak, etabar direla medio, izugarriko profesionalizatzeko kaxkar bat dago ofizio horretan.

—Eta jakina, hori guzti hori nere- tzat aberrazio hutsa da; literatu- raren iturrietara jo beharrean, texto-liburu, artikulu, bigarren maila- lako aipamen, oposizioetarako pro- grama eta horrelakoen bitartez li- teraturaren ezaguera egitea alegia... Baina, zoritxarrez, gaurregun ho- rrela egiten da, eta hori izugarriko atzerakada bat izateaz gainera, li- teratur fenomenoaren antzute ne- gargarria dela uste dut.

—Pio Barojaren ehunurteburua dela eta, Josep Pla katalandar es- kritoreak «Destino» aldizkarian ida- tzi berria du, agian, egunen ba- tean, don Pieren benetako biogra- fia sakona, bere iloba Juliok ida- tziko duela... Zer diozu esaldi hor-

Joan den abenduaren 28an, urte zaharra bere azken hatsak botatzen ari zela, Nafarroako Bera Bidasoan Pio Baroja zenaren ehunurteburu iustua ospatu zen. Ehun urte, hain zuzen, gure eskritore aipatua Donostian jaio zela.

Gertakizun hori zela medio, Beran jende multzoa bildu zen: es- kritore, artista, kritiko, kazetari, bakanizetan dagoen bertako zen- bait ikasle, Barojatarren familiako zenbait lagun, adiskide, herriko jende, eta beste.

Gozetik eguraldi eguzkitsu zo- ragarria zegoen: gure paisajearen margorik fin, legun eta aberatse- nak hogoize negutiarraren arnasa garbikorrez nabarmen erazten di- tuten eguraldi horietako bat. Urdin, herdoil, ubel, berde-gris, añil ko- loreek, elkar osatuz, gure luraren azala koadro bizikorrer paregabea bi- hurtzen duten egun horietakoa.

Arratsaldean berriz, bazkal on- doan, hodei eta lanbro ilunek Bi- dasoaren xoko hura bildu egin zu- ten, eta goiz argitsuaren osagarri bezala euri lodi, sakon eta patxa- ratsua ixuri. Baziurdiaren eguratsak ere Baroja zahar hari egiten zi- tzaion omenaldi apal hartan parte hartu nahi zuela.

Apala omenaldia, baina horrela hobe. Jendeen egunerokotasunetik pixka bat baizik ateratzen ez di- ren gertakizun horien antzeko zer- bait; festa bat, baina zaratarik ga- be, kanparrak jo gabe, zintzurra engolatu gabe. Esan liteke ia, ia jendea bere eguneroko lanetik atera beharrik ere gabe. Bai.

Eguerdian, pintura esposizioa montatua zegoen aretoan, Julio Caro Berako historiari, eta Baroja familiari herri harekin orain hiru- rogei urtetik honuntz trabaturik da- duzkan harremanetaz mintzatu zen; ohi bezala, xarmanki.

Ondoren, euskaldun artista eta hargin batzuek pentsatu eta egin- iako oroitari bat ezarri zen Itzea etxe-aurreko soroan. Ibardinerako bidea eta Xantel-erreka deitzen den ur-xirriparen tartean dagoen soro ttipi hartan. Oroitari borobilak lau- buru baten irudia darama, eta az- pian izen soil bat: PIO BAROJA. Irudilaren atzeko aldean berriz, eus- kerazko izkribu bat, harri harren arrazola adieraziz.

Bi gertakizun horien ondoren, jendea han inguruko ostatueta- ra bezaltzera bildu zen. Guk ere ho- rrela egin genuen.

Arratsaldean, bazkal-ondoan, ia ilunabarrean, Itzeara hurbiltzen naiz. European eta lanbro tartean, etxe zahar eta sendo harek, bere leihotako argiekin, gordeleku, bil- duleku atsegingarri dirudi. Eta ha- la da. Gela nagusietako batean be- heko sua pizturik zegoen... Elka- rizketa hontara aldeaz aurretik prest zegoelarik, Julio Caro jauna dei- tzen dut, agertzen da eta suaren ondora narاما. Eta horrela, beste gela batean dauden lagun eta adis- kideengandik une batez bazterturik, geldera-erantzun hauen ari aurre- ra daramagu.

Mintzatzen hasten delarik, eta lehen ikusi batean, Julio Carok glizon eszeptiko eta nekatua dirudi (inpresio ber hori askotan egin dit). Baina solaskideekin komuni- katzen doan arabera, irrifioa, iro- nia, xamurtasuna eta bere ideien

NERE BORDATXOTIK

Oraintxe bost urte zala uste degu. Uda zan.

Amabost urteko mutil gazte batek jo zituen gure etxeko atea. Ceuta'n bizi dan urrustildar famatu Pedro Azkoitia jaunaren izenean zetorren.

Txikia gorputzez. Betaurreko lodi samarrak; bizarrik ez.

Gazte otxan, apala benetan. Itzegin baiño naiago zuen entzun. Erregu bat egin zigun lenengo unetik: euskera ikastea zala bere nai bakarra, ta kupira gabe euskeraz itzegiteko ari.

Orduak eta orduak igarotzen zituen jan-gelako mai gainean liburuak zituela. Irakurri ta irakurri, etenik gabe. Egundo ez-tegu inun ikusi ikasteko zale-tasun geiagorik.

Euskal gramatika, kondaira, literatura...

Euskerari ta Euskalerrri zegokion guztia irentsi egiten zuen. Itxasoak, ondartzak, kaleko jolasak, etzieten ezer esaten. Ikasi ta ikasi beti, bururik jaso gabe.

Egunetik egunera arrigarri aurreratzen zuen euskeraz. Ogu-tzi (pronunciar) edozein Amezketa'ko semek bezin garbi. Arrigarria!

"Jaunak osasunik ematen badio —esan genion egun batez gure emazteari— oso urrutira iritxiko da gazte au. Entzungo da onen izena".

Andik urtebetera etorri, ta beste illabete egin zuen gure familian. Etxeko bat bezela jotzen genduen. Ain zan gazte gustagarria!

Jose María Sanchez Carrion, bere izen-deiturak.

Iruña'ko "Príncipe de Viana" alkarteak, Sanchez Carrion'en liburu bat argitaratu du. Izenburu au du berekin: "Estado actual del vascoence en Navarra" (1970).

Ondo ezagutzen ditu Jose Mari'k, lendik gai berari buruz argitaraturik dauden liburuak. Sarri aitatzten ditu bere lanean. Batez ere, gure adiskide Aingeru Irigarai jaunaren lanak.

Naparroan gure izkuntzak daraman atzerakoa agertzen digu diburu ontan Sanchez Carrion gazteak.

Atzerapen ori zergatik dan eta geldierazteko zer egin bear litzaken.

Ezta konformatzen gaitza zer eta nolakoa dan agertzearekin. Erremedioak eskeintzen ditu lenbailen gaixoa sendatzeko ta indarberritzeko.

Oso abegi ona izan du liburu onek euskaltzaleen artean. Ikasle edo estudiantea dalarik, udako oporraldiz baliaturik, erriz erri ibili da Joxe Mari Naparroan zear.

Emen galderak eta an galderak. Dana miatu, aztertu, ikusi.

Apunteak artu emen eta an, eta azkenik, 214 orrialdeko liburu baliotsu bat atera digu plazara. Ori dek mutilla, ori!

Naparroan gure izkuntza zertan dan jakin nai duenak, derrirorezkoa du Sanchez Carrion'en liburu au. Estudio sakonen ondorengo emaitza da.

Ikasbide edo lezio gogoangarria Granada'ko estudiante onek eman diguna!

Aingeru Irigarai'k egoki de-saigunez, bera euskalduna ez izanik onelako lan bat eskeini digun gazteak, arrigarrik me-rituak ditu berekin. Eztio auxe inork ukatuko.

Izkuntzarenganako su bero bat sentituko ezpalu bere la-bean, nekez artuko luke orre-lako lanik eta nekerik, nekez ibiliko litzake erririk erri, gai-xorik dagon euskera bixitatzen.

Inor baiño obeto konturatzen da Sanchez Carrion euskeraren larritasunez. Urtetik urtera sail-lak galtzen ari da Naparroan. Orain bere begiz ikusi du zer luze-zabalerako sailak dauzkan. Len nolakoak zituen ba-daki, lengo autoreen lanei esker.

Euskeraren beerako onek edo-zein euskaldun baiño geiago mintzen eta niagabetzen du Granada'ko ikaslea. Itxaropen-tsu agertzen zaigu alare.

Neguak ildakoa udaberriak berpizten duen bezelaxe, ziur dago Joxe Mari euskeraren berpizkundeak etorri bear duela. Jaun zerukoak entzun daki-zula, Joxe Mari!

Zure liburuak on aundia egin-go duelakoan gaude. Lozorroan dauden napar asko esnarazi di-tzake.

"Gure denbora joan dek, esan-go du batek baiño geiagok, baiña nere seme-alabak ikasi bearko ditek nere aiton-amonen izakuntza zarra".

Guretako baten itzak baiño geiago balio askoz indar aundia-go du zure itzak. Zure li-buruak lotsaraziko ditu, agian, eta zabarkeriak alde bat bazter-turik, ar lezateken biderik ego-kiena artuko dute.

Emen jaioa ez izanik, arrotza izanik, geu baiño euskaldunago agertzen zera. Bejondeizula!

Etxean eziguzu poz makala eman, Joxe Mari! Arro gaude zurekin. Inoiz baiño uste aundia-goak ditugu zugan.

Euskerak eta Euskalerrriak izango dute zuri zer eskertua.

Marzelino Manterola ezaguna da Zeruko Argia'ren irakurle artean. Bertsoak bialtzen dizki-gu tarteka, ta pozik ematen ditugu argitara. Azkena jaso ditugunak ere egoki datoz Urte Berriaren asieran gaudelarik. Era ontan dira:

Bertso berrien zale zeraten euskaldun maitagarriak, bakar batzuek ortxe dijoaz zuengatik jarriak. Pasa ditugu Santo Tomasak, Gabon da Eguberriak, sano ta ondo dagonantzako zein egun zoragarriak!

—o0o—

Bertso zar eta ipui kontatzen zenbat aiton eta amon, oitura ori galtzen ari da, lenago geiago zegon. Gaur bildu dira sendi guztia naiz len banaturik egon, egun auetan ikusitzen da maitasun asko nun dagon.

—o0o—

Emendik kanpo bizi diranak ez-tira aztutzekoak, pentsamentutan naiz eman egon ez-tira etortzekoak; beren matraillak malkoz bustiak, eta berdin etxekoak, beste urte bat iritxiko da lagun zar biotzekoak!

—o0o—

Ta beste zenbait urrikalgarri urtetan gaixorik daude, oietaz pixkat oroitutzea ez ote genduke obe? Gaitz baldurtia egiña dago beren gorputzaren jabe, etengabeko oiñazepean ordu atsegin bat gabe.

—o0o—

Ain egoera samingarria pixkat poztu nai nuke nik, udaberria etorriko da negu illuna joanik. Anai arreba errukarriak, ez aztu nere esanik, Salbatzaillea jaio da eta ez galdu itxaropenik.

—o0o—

Zorion eta agur guztioi Manterola'ren partetik, obeak jartzen saiatuko naiz orain datorren urtetik. Irakurle ta entzule danok maite zaituztet gogotik, Urte Berri on, zoriotsu bat opa dizutet Lezo'tik.

—o0o—

Alaxe izan zazula zuk ere, adiskide. Ta bide batez, gure bordatxoaren gaillurrera igota, opari bat aizatu nai genduke ozenki: irakurle guztion asmo ta naikundeak oparo bete di-tzala asi berri degun Urte Berriak. Amen.

Basarri

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbieta, 66

DONOSTIA

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK, PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR. GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA: FUENTERRABIA, 10 - URRUT. 11450 DONOSTIA

ATEATE OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2 Urrutizklifa: 425700

DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chapeitia

Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

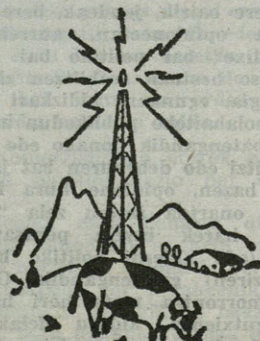
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

Municipal de San Sebastián

Banen baneko azikay Ongarri ta abonoak Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan etorriak

OR ZEGOK KOSKA

“Eskolak ondatu du mundua” esan ohi zen gure artean ia oraintsu arte. “Eskolarik ez duena galdu da” oihukatzen dugu gaur, goitik eta behetik, gainetik eta azpitik, eskuinetik eta ezkerretik.

Bestela kalegarbitzailertzan edo meatze lanetan edo nekazartzan edo ikazkintzan edo jardun beharko du eskolarik ez duenak. Hala uste du jendeak. Zerbait dakian jendea lan erosoxeagotan ikusi ohi bait du. Ikasi ere ikasi hortarako egiten da ain zuzen, diru gehixeagoz eta dotorexeago ibiltzeko, alegia.

Baina denak ezin goenean eta eroso izan. Kastatik kondea noski eta betikoak eta betikoen seme-alabak daude aukeraturik lan finetarako, alferkerirako agian. Betikoak eta betikoen seme-alabak daude izendaturik munduaren azkeneraino esku-lan neketsu eta iguingarriak egitera.

Bereak eta bi ikusi beharko ditu beheko mailatik goiko mailara igo nahi duenak. Oso argia beharko du izan. Neke aundiak jasan beharko dituzte horren gurasoek, beren umea goiko mailara igo dadin. Gutxi izango dute langa hoiek igarotzeko iraupena. Eta beheko mailatik goiko mailara daraman bide ondoko ataka gainditzan duenak ihes egin du betirako beheko mailatik. Goiko mailan txertatu eta itsatsi beharko du eta maila horren zerbizuan jardun, jatorrikoen galeran.

Irakaskintza, goikoek goenean eta behekoek barrenean jarrai dezaten eratu ohi da. Gorako eta beheko dira eskailerak, baina lehendik, aspaldidanik, eskailburuan daudenek erabakitzen dute zeini gora igotzen utzi. Goiko inori ez zaio behera abiatzerik bururatzin. Behekoak, berriz, eta ezin konta-ahala dira, gora igotzeko irrikaz daude, baina alferrik. Ezinezko da ia gehien-gehienentzat.

Gizarteko maila, desberdintasun eta zapalketei eusteko neurrian ezarria dago irakaskintza, besteak beste, bai gaiaz eta bai eraz ere.

Bestalde langileak, larre-motxeko langileak alegia, egindako kulturarik ez dugu ezagutzen. Larre-motxeko langileek ez dute hontaz pentsatzeko eta jabetzeko betarik.

Zer egin? Utsetik asi? Larre-motxeko jendearen eta jendearentzat kultura sortzetik? Baina nork sortu? Larre-motxekoak? Bai al dezake? Behekoarekin lotu nahi duen goikoak? Asmatuko al du? Ala langileriarik ez dagoenez gero, dagoena behekoetara zabaltu eta luzatu? Sortu al ditek, perretxikuen antzera, kulturarik kulturagabekoen artean?

Gizona da irakaskintzaren elburu. Hala izan behar luke. Gizona osatu. Gizonagotu. Nor egin. Hortarako gizarteko mailak eta koskak berdintzeari ekin behar diogu. Bestela irakaskintzak ere hortan sustraitua jarraituko du.

Baina gizartea aldatu zai ezin egon, irakaskintzan ere ezer egiteke. Gogoan izan behar du irakaskintzak gizartearen eta egoera. Ez ditekela gizarteko desberdintasunen euskarri izan jabetu behar du. Luzerako lana da, baina hoiek aldatzeko kemena eta argia hor jaso behar da.

IKASTOLETAKO ULTRAK

«Ikastola-giroa lardazkatzen ari da»... «Horrela segitzekotan, bi urte barru ez da ikastola arrastorik geldituko»... «Ikastolarenak egin dik»... «Ikastola eraso beharrik ez dago: berez suntsituko dira daudenak»...

Horra hor gero eta maizago entzuten ditugunak. Gaitz hauxe aztertut zuen berriki Aurtiz-ek orrialde hauetan; eta, bidenabar esateko, zorian gartsuenak niketz, Aurtiz adiskide!

Ikastola kinka gaiztoan sartu da.

Eta ene galdera hau da: «Cui prodest»? Noren fagoretan sartu? Saltsa honetan zer kaltetzen da? Zeri laguntzen? Nor ari da izkurtuan farrez? Nor malkorik gabeko negarretan? Zozoak ez bagina, galdera hauetxen bidez igarriko genuke berehala nor zer den, istiluren kakoa zertan datzan, eta hari gordeen mugitzaileak nortzuk diren. Ez bide dugu egingo, ordea, zozoak gabela behin eta berriz eta mila bider frogatua baitugu; eta ikastolaren arazo argitsu honetan, berriz ere, gure arteko kitenek eta haien arteko azariek, eskuz esku, ikastolaren aurka elkar hartuko dute.

Mutur bateko eta besteko «ultrek» (hemen, ezinbestean, horrela bataiatuko ditut beste izen aproposagorik merezi dutenak) ikastolak nola sortu ziren eta nola eusten diren ahaztu bide dute.

Legearen aldetik nekez atxikitzen dira, bai Hegoaldean bai iparraldean, ez baitituzte etsiak eskas, alajainkoa! Andereñoak lortzea eta

heztea txit da zaila: gero eta euskaldun gutxiago dago, hizkuntzari dagokionez, jatorrizko euskaldunen artean; geroko kezka beti ageri zaie andereñoi zema gisa: edozein larriunetan gerta baitaitezke ebakirik eta debekaturik hemengo eta hango ikastolak. Goitikako laguntzarik ezaz, liburu eta tresneria egokirik gabe eraman behar dira askotan, eta lekua bera aurkitzeko lanak izaten dira maiz. Hizkuntza baturik ez dago oraindik, zeharo osaturik eta euskaldunek ezaguturik batez ere, nahiz batasuna ederki abiatua izan: eta andereñoek (eta idazleok!) makina bat oztupo topatzen dute euskaraz nola hitzegin zehatz ezin jakinik. Haurrak, bestalde, erdaraz ari dira etxerik gehienetan, eta erdal giroa etengabe edaten dute, andereñoen zuzendu-beharra nekagarriago eginez: «nor ekarri du hori, ez: nork ekarri du», «esan nau, ez: esan diti», «iforreri, ez: ifori», «nola etorri dan, ez: etorri denez gero»...

Beti ere laguntza ofizialaren faltaz, ikastolak behar duen dirua ahal bezala eta arrunt nekez bilatu behar da, euskal probintzietatik zerga gisa aski sosik irtengo ez balitz bezala. Giro horretan, eta ez Arkadian, oratu da ikastola.

Ikastola, beraz, OSO NEKEZ BIZI DA. Ikastolen multzoak oso gizarite-sail ahula osatzen du, ezin ahalago beharbada; eta herri euskaltzalearen nahi zindoa gabe, pikutara joana zitzakean aspaldi honetan.

Euskal Herrian, bestalde, ez da INOIZ ian ikastolarik: xehetasun «txiki» hau ahaztuzten edo iturztzen bide zaie «ultra» delakoei... Oroimen laburra... omen!

Ikastolen multzoak, beraz, ohetik jaiki berria den erri handia gogorazten dit, eta ez inolaz ere Munich-eko atleta indartsua; sosik gabe bizi den txiro baldres, eta ez inolaz ere jauntxo aberats harroa; belar-izpi segaila, eta ez haritzondo sendoa. Ustekabeko idortek ihartuko ote duen bildurrez bizi gara euskaltzaleok.

Hots, «ultrek» diotenez, ikastolen sail ezin ahalago eta minberago horri gaurte erantsi behar zaizkio ausardia, aurrerapen eta snobismo guztiak. Jaiki berria den erriari, argibideari eusteko, marathontan, paralelalk, treneru-estropada latzak eta boseoa eginarazi nahi zaizkio (azkartu nahiz, jakina!); eta Urtarrileko aldapa famatua doi-doi gainditu duen gizarajoari, Casino-an jokarazi nahi zait jai-ta-aste Otsaila guztian barrena!

Zozokezrian (ala zakurkerian??) tietan aurrera abiarazi nahi da ikastola: batzuek Pekin-goak baino marxista-leninistago nahi lituzkete, murgilduta, estremismo mota guzbestee Vaticano-koak baino aisa elizkoia; Urliak naturismo hutsetik abiatutik, Berendiak klarisak baino hertsia eta lotsorago; hauek Althusser, Mao, Freire eta Bernadette Devlin-en arabera, haiek Ottaviani, Strossner eta Makarezos-en plegukoak.

Jakina denez, eta gaur batez ere, ideologi-arazo horiek pratikan eta burrukan jartzeko lekua ez da euskal ikastola, erdal eskola baino; ez da gurasoen biltzarra, Madrilleko ministroena baizik. Pedagogia eta iraultza lotuta datozela errepikatut ohi zaigu, eta egia da; baina iraultza ez da Budapest eta Praga-tik pasatzen, eta iraultza eta probokazioa lotuta egon daitezke (eta egonak dira!).

Ikastola zer den eta zertan dagoen ahaztutzea txotxolokeria galanta litzake, edo askoz larriago den zerbait. Ikastolatan mendeetan barrena lehenengo aldiz eskolatzen dira haurrak gure hizkuntzaz. Hau xehetasun ttipitzat daukanak, xehetasun ttipitzat dauka inperialis-

moa; eta «USA go home» oihu egiten duenean ere, inperialista go-gorra dela badakigu.

Jakina: oso urte zailak eta itsusiak pasatzen ari gara, gaisorik egon denak bizkortzerakoan aste atsekabeak pasa behar izaten dituen bezala. Kanpotik ikusirik, tematurik gaudela ematen du: «euskero mano» deitu gaituzte arrotzek. Eta gisa da: jaten ez duenak, janaritan tematurik dagoela ematen du; lehenengo emakumea osoki maitatu ez duenak, sexo-tema berberaren kutsua uzten du bere inguruan; eta industri-zoko itsusietan bizi diren langileek, diru-tema kiratsa hedatzen omen dute hauzo dotore burgesetan. Tema-itxurarik eza aberatsen ezagugarria da: «handiak handiro», dio gure atsoitzak. Txikiak, herriz... beti gozakaitz eta tematuta!

Varsovia-ko «ghetto»an hitler-tarren kontrako «tema» nabarmenak omen zeuden, Grezia-ko uharteetako gartzetan oso «tema» itsusiak itxura denez, eritegi-tako minbizidunen artean «tema» asko ere bai; eta Viet Nam-go arrozadetan tema bakar bat aspaldi honetan: «yankitarrak etxera!». Itsusia, benetan, negargarria.

Askoz dotoreago da Paris-ko «XVI-ème Arrondissement»-eko «ezkerrak» (?) esportatzen duen «iraultza» (?) hiper-gorria (?) zabaltzea. Batez ere ukatuen ikastolatan zabaltzekotan! «Les pauvres petits nègres»...

Eta horretan gaude: misiolariak etorri dira; eta kaktusak eta palmondoak lantzeko teknika super-berri eta super-berriak azaltzen hasi. Eta entzuten dituzten Groenlandia-ko eskimotar «ondrauek» egia diotela pentsatu dute; eta fiordoetan erabiltzeko zorian omen daude... Bapo!

Konponbidea, ordea, erraza luke: gure ultra kuttunek: aski lukete beren burua Pragan eta Vaticanon eskaintzea. Eta «sobrante»-rik balez, joatea leukate horiek Pekina. Behera errebisionismoak oro! Gogor!

Eta denak pozik horrela: berak heretikoak erretzeko hirrikan; ikastolako haurrak libro; eta gu... zer esanik ez! Txistua eta dantolina lagunduko genieke maloto-arboletako mugaraino, baita Baztan-go hiletari batzuk ere deituko... Euskal Herria «ultra»-rik gabe! Bakearen ederra!

LARRESORO

zeruko
ARGIA

Burlada - Iruñea

ASTEKARI HONEN JABEA:
Nafarroa, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoen Probintzia.

ZUZENDARIA: Miren Jone Azurza Aristegieta.

DIRU-ZAITZAILLEAK: Kaietana Ezeiza Iturriza eta Jose Luis Orella Lazkano.

DIRU GORA-BEHERAK 1972-an:

JASOTAKOAK: 3.263.675

ORDAINDUTAKOAK: 3.245.423

IRABAZIAK: 18.252

Astekari honek ez du azionistarik; bere ekonomia-eriturburu, arpidetuak, salmentak eta iragarkiak ditu.

Irakola:

«Gráficas Navasal»
A. Adoain, 1
IRUÑEA

Oteiza eta Mitxelena

Bizi den gizarteak bizidun izakiak sortzen ditu. Baina bizia ez ditek apal batzutan gorde, izatez ederra bait da.

Era asko daude bizia galarazteko. Biziri sortzen ez utzea da aurren aurrea bati gogoratzin zaiena. Baina hilik dagoenaren moldetan sarrarazi nahi denean ere heriotza opa zaio.

Requiem giarteari. Baina gure giarteari: guk osatzen dugunari. Ez du edonork «Bienal de Sao Paulo»-ko lehen-saria irabazten. Poztu egin behar luke bizi den herriak bere altzotik «Bienal» bateko irabazlea sortu delako. Gureak ez du pozik. Horregatik pentsatzen dut hila ez badago ere, asko direla hil nahi dutenak.

Bere arrazoiak izango ditu, noski. Jorje Oteizak zoratzearaino maitatu duen Euskal Herriak kanpora abiatzeko. Ez diot ezer esaten. Erbesteratu behararen mina jasaten dut berarekin batera.

Zerbait berria sortzeko gauza den gizonari hortarako behar duen giroa gertutzeko gai ez den herri-ko izateak mintzen nau. Donostia, Ondarrabi, Zarautz, Deba. Guk ez dugu hortarako gauza zenak, sor zezan, giro egokirik jartzen jakin.

Guri esanak dirudite orain dela hogeita bost mende Heraklitok ahaskatutako hitzak: «Hobe Efisio-ko gizon helduek beren buruak urkatuko balituzte eta mutiko bizargabeel uria utzi, gizonik onena, Hermodoro, bidali bait dute zera esanaz: Inor ez da izango gure artean onen denik; honelakorik bada beste nonean eta beste batzuren artean gerta dedila».

Ihes egin behar izan dute gure arteko onenek ere. Bakoitzak bere barruko arrazoiz joan beharra izan duela uste lezake norbaitek. Oker dago Mitxelenak «Triunfo» aldizkariaren ale berazian diona irakurtzen badu: «Euskal Herriko kaiola-txoan ez dagoela lekuri, zenbait gizon oso azkarrentzat, esan ohi da behin baino gehiagotan: horregatik ihes egin zuen, esate baterako, Unamunok. Baina bai Unamunok eta bai gizarajo honek lehenik eta batez ere bizibehararen eraginez joan behar izan zuten: Nork bere burua eta etxeak mantentzeko eta gogozko eta gertututako lanean jarduteko, ez nork bere herrian aurki zezakenean».

Haundia esan du, baina hala da. Gogora ditzagun lan egiteko giro egokiaren bila atzerrira joan diren musikoak.

Baina egia ote, Euskal Herrian ez dagoela zenbait aparteko gizon azkarrentzat lekuri?

Gertatzen denak nabarmenarazten du garbi.

Ez nuke egoera honen epaile izan nahi. Min ematen badit ere badut erantzunkizun. Hau esaten uzten didan aldizkariak duen bezalaxe.

Denok dugu zerikusi eta erantzunkizun. Askok dezaketena, azkar apartak diren hoientzat erakunde egokirik sortzen ez dutelako. Ezer gutxi dezaketena, ezer ez dakiten edo jakin nahi ezaren aitzakiz beren buruak zuritzen dituztelako. Badira, ordea, eskuak garbi dituztela uste dutenak ere, baina agian berauek dituzte zikinen. Ez dira asko dezaketena haundi hoietakoak,

ez eta ajolakabekoetakoak ere. Honelako gizonak gaitzez min hartzen dute, baina, onenean, berauek dute erririk haundiena.

Ederresteko joera dugu denok gauza bat ezin lortu dugunean. Ametsezko mundu zoroan asetzen dugula iruditzen zaigu barruko eskea egiaz ezin ase dugunean.

Honela grinak eskatzen duena gertatzeke geratzen da. Gaiindiarazi nahi duen indarra ere geureganatu gabe gelditzen gara. Barruko eskea bete gabe gelditzeko biderik egokiarena, gainera, amets-mundura jasotzea da.

Gizarteak ere baditu betebeharezko eskakizunak. Beldur ematen du eskatzen duena egiteak. Orduan erdi-bidera jotzen dugu: beharra bera ikustea ere galerazi egiten dugu. Beharrik ditekenean ere ez du uste. «Okerrik txikienaren» izenean asmatzen ditugun ditekenean, badaezpako bideetara jotzen dugu. Kafearien ordezkariak eskeintzen dugu. Ez premiari aseetzen du eta ez premiari sorrazten.

Gutxienik beharra somatuko balitz ere hutsa litzake. Orduan orroaka dagoen gose haserre eske egongo litzake. Inglesek hauxe diote: «zuzentzeko bezain garrantz eta gaizki jarri behar dira gauzak».

BASARTE

PINTURA ERAKUSKETA

Abenduaren 24etik Urtarrilaren 1era, erakutsia izan da Bergaran III Pintura Erakusketa. Honako erakusketak hau Udaletxeko

Gela Nagusian ezaldua izan da, "Juventudes Parroquiales" eta Bergarako Pintore Elkarteak eraturik.

Agustin Amasorrainek kartaz bidali zigun deiari erantzun gurarik, Bergaran ginen hilaren 24ean, igande goizean. Hamairu pintoreren lanek osatzen zuten harako erakusketa. Bergararrak hamabi: Agustin Amasorrain, Jose Jabier Agirre, Jose Luis Azkarate, Abdon Juaristi, Ismael Arrieta, Mikel Lazpiur, Jesus M. Lazkano, Jose M. Ugaldede M. Paz Alustiza, Jose Ramon Gantxegi, Jon Marco eta Iñaki Madinabeitia; eta bat plazentziarra, Txaro Redondo, alegia. Bata zein hestea erabat pintore gazteak —nagusienaz Lazpiur, 31 urte, eta gazteena Lazkano, 12 urte— gehienak oraindik hasi berriak, eta —Lazpiur bera ezik edo— teknika zehatz batez baino, ilusio eta zaletasunez hornituak. Dena den, batzuek beste, txalogarri benetan aurkeztu ziguten hirurogeita zazpi kuadroetako bilduma ikusgarria, Bergarako pintura gaztearen ezagugarri.

Horrez gainera, erakusketaz kanpo edo, bertan ikus ahal izan genduen Simon Arrieta zenaren erretratu bat, amaika ordutan barrena Arteaga pintore bergararrak plumilaz egina. Eta, hain zuzen, bi puntu hautan muga dezakegu gure gaurko aipamena, hots, Simon Arrieta Bergaran ere inik utzi zigun hazia, eta haren hildoari nolabait jarraitzen dion gazte taldea.

Izan ere, bergarar bat baino gehiago harritu da honako erakusketa hau ikusteaz bat, inork guti uste bait zezakeen horrenbeste pintore gazte eta on zenik Bergaran. Jakina, betikoa, nor bere mundutxoan bizi da eta ezer guti ardurartzen da bestelakoaz, besterik ez balego bezala. Bestalde, pintore gazteok talde bezala azaldu zaizkigu erakusketa honetan, eta honek ere eragin du halako bultzakada berritzaile bat, bakarka arituz gero oso gutitan lort daitekeena. Eta honetan datza, behar bada, bergararren aziertoa, hau da, elkarrikin lanean ari direla, elkarren berri dakitela eta elkarrekiko harreman biziak darabilzkitela.

Honetaz, diogun bide batez, nahiko egoera larrian ditugula pintore gazte hauk talde bat osatzen duten aldetik behintzat, eta ez, noski, lanerako gogorik ez dutelako edota kemenik falta zaielako, beharrezko lantokirik gabe berriro geratzeko arriskuan daudelako baizik.

KUKAÑETAN

Zarauzko herriak alkate berria du, Galtion bezperetan izendatu berri berria. Gervasio Juaristi Ostolaza deritza, eta zaraustar, karlistar eta euskotar omen da.

Guk geure aldetik egin ditugun azterketengatik (orain "sondeoak" esaten zaie) jakin ahal izan dugunez, Herria nahiko pozik omen dago "tokatu" zaion alkate berri honenkin. Eta hau ez da inolaz ere auriritzi soil bat, Jauregi Jauna orain arte Zarauzko Alkate-ordezko izan bait da zenbait urtetan, eta ondo asko frogatu ditu —gutienik— bere herriarekiko ardura, kezka eta grina. Horrez gainera, Herriari dagozkion arazoak erabat menderatzen bide ditu, eta bide zuzenetik dakigunez, Herriaren problemak bizi di-

ko beste kanta berri hautaketa bat, Gaurko Euskal Kanta izenokoa, Iñaki Zubizarreta adiskidearen ardurapean Donostiako Herri Irratiak eskaini ohi diguna.

Honetaz, Euskal Herri guztiko Euskal Hit Parade bakar bat egiteaz alegia, irakurle batek eman zigun bere iritzia duela sei hilabete (ZENBAT GARA 72 - Uztaila 9 eta 16), bere utetan behar zituzkeen puntuak azalduz.

BESTE PLAENTXIATAR BAT

Plaentxiatarrek hestek hartu gaituzte azken bolada honetan. Hoiakote gutun bat zuzendu dio Donostiako Zuzendaritzari. Zuzendariak, ordea, guri igorri digu, sail honi dagokiola utzetan. Hona hemen ba, harako gutuna, hitzez hitz irakurleak berak idatzi digunez, aipatzen duen argitasunarekin ezagugarri:

Zuzendari Jauna:

Azaroan 26an, Zeruko Argiak antzeratu zituan nere izen batzuk, Ama Birginaren kanta batenak. Idazlan iritzia alde baten lagata, garbitu bearrezko gauza bat dago, lendabizikoa, nere ustez, esku-jabea naiz. Bai ote?

Argitara ateratzekoa, edozer dala, osorik biardu izen, eta ez idatzi dan bezala, erdi betian. Irar-utsak? Aintzat obeto, irutxurruan bidea laburra eta mintsua dan ezker. Kantuitzak, egizkoak, onek, eta ola ipintzekoak nere iritzia:

JAUNAN AMETSA EZOZIKO AMA
PLATZENZIRA ETORTZEA,
ETA MARIK NAI IZAN ZUAN
GURE ONDUAN GELDITZEA.

BETI LURREAN LAGUN EIGUZU
ERRI ONTAKO JABEA,
GERO ZERURA JASO GAITZAZU
GURE AMATXO MAITEA

ANTXINABATIAN ETORRI ZINAN
GURI ARGI EGITERA,
ZUREKIN BETI BIZI GAITEAN
MAITETASUNEZ BETEAN.

Merke edo on, antxinako edo eguneko, au ez dator oraingoz ariara. Gero geroak, orain garbitasuna. Aurretik, milla esker. Oregui Bolumburu Anton.

Hona ba, harako elizkanta, egileak berak nahi bezala. Irakurleak ikus dezake 508 zenbakian zer eratan aipatu genduen guk. Zer esanik ez, desberdintasunik bada, ez dela guk hala izan nahi genduelako, edota inorenak "konpon-tzeari" ekin geniolako.

ZENBAT GARA

Izan ere, orain ez dela askorik, Zabalotegi hauzoan lort ahal izan zuten Udalaren gela bat, baina hanka egin behar izan zuten, Udalak haur eskola batetarako behar bait zuen. Geroztik, Dominikoeek eskaini zitzaizkien 70.— m. inguruko beste gela bat, eta hantxe molda ahal izan dute oraingo III Pintura Erakusketan azaldu duten edozein obra.

Hala ere, itxura denez, bada hortik ere atera beharko duten zurrumurrua, orain lantokitatzat duten gela haur atzeratuen jolasleku bilakatuko ez ote dn. Noski, ezin txalogarriago Bergarako Dominikoen jokera, eskuzabalez eskaini bait diote herriari bere gela zenbait. Horra hor esate baterako, "Promoción Cultural" edo Bergarako elkarte guztien Biltzarren gela. Horra hor ere bostehun inguru haur duen Ikastola, "Aitona" izeneko zahar sarituen elkarte eta pintore gazteen lantokia bera.

Ezin uka, bestalde, haur atzeratuek behar dutela ere beren jolasleku aproposik, baina, era berean, nahiko tristea da bat konpontzearen bestea izorratzea. Ez ote legoke biderik baten nahiz besteren asmo eta premiei amor emateko? Dominikoeek dute hitza.

tuen gizona dugu, eta edonori nahi haina azalpide eta adiarazpen emateko prest dagoena.

Aspaldidanik ezagutzen dugu Gervasio. Berak ezin ordea gu ezagutu, eta arrazoiak nahiko ulerterrazak dirateke. Izan ere, duela hamabosten bat urte, gaztetxoak ginela, Zarauzko jaietan bertako kaira joaten ginen kukañak ikustera. Hantxe ihardun ohi zuen gure Gervasiok kukaña labainaren zehar. Benetan artista genduen komedia haletan. Inor guti zen habilezia hartan aurrea hartuko zionik. Haurrek eskaintzen genizkion txalokadak, berri, amaigabeak.

Ez da, antza kukañarik amaitu sakristuaren semearentzat. Lehengoak labainak ta irrastakorrak baziren, haiek zuten sebo labaingarria hutsaren hurrengo da hemendik aurrera Gervasiok jasan eta gainditu beharko duenarekin gonbaratuz. Suerterik onena opa diogu bere "ekilibrio" berri horretan, zer gerta ere, ur baretan murgildu ezik, herriaren zerbitzuaren hildotik abiatzen jakinen duen segurantz osoarekin.

"Kukañeroak" behar ditugu, bai, gure herrietako alkate. Ondorioak txalotzeko izan gaitzela.

EUSKAL-HIT-PARADE

Bilboko kazetari guztiz ezaguna den Migel Anjel Astizek aipatzen digunez, Euskal Hit Parade delakoa galzorian da nonbait, eta diru laguntzaren bat laster aurkitzen ez badu urtarilean amaituko omen da.

Euskal Hit Parade Bilbon sortu zen euskal diskuaren ugaltzarekin batera, diskuaren salmentaren berri eman ezetik, bai eta era guztitako erosle eta entzuleren iritzia eza gutzeko asmotan ere. Geroztik, itxura denez, honako kanta hautaketa honek uste baino harrera hobea izan omen du —sortu zuen taldeak ahal bezain baino gehiago— eta, esan dugunez, diru laguntzaren bat agertuko ez bada, puntuan pikutara joateko arriskuan dugu. Ez da nahi izan, bestalde, inongo disku etxeren laguntzaz baliatu, orain arte izan duen askatasuna ez galtzearen.

Oker ez bagaude, Hit-parade hau sortu zutenetarik bat Jose Manuel Are dugu, eta bere zuzendaritzapean eratu izan da zenbait urtetan. Gipuzkoan ere bada era berdine-

Bestalde, ez gaude batera ados "au ez dator oraingoz ariara" delako horrekin. Elizkanteak behar dutela eraberritu esaten genduen gure aipamenean, eta hau ez da gure iritzia soil, aitzitik, argi asko azaldu da Lazkanoko benediktarrak argitara ohi duten "Jaunaren Deia" aldizkariaren 39 alean. Dena den, elizkanta autore batek harira ez datorrela badiosku... hobe dugu bai isildu!

DENETARIK

Jaso dugu Rendencion deritzan aldizkariaren azken alea, 519 zenbakia, abendukoa alegia. Euskal Atala ikastoletako hauziari atxikirik datorrigu batik bat. Bertan azaltzen da urriaren 27an. Arrasateko Ikastola Batzordeak aurkeztu zuen agiria.

—"Santamasetan" (XII-21/27) ratua izan da Arrasaten Euskal Liburu eta Diskuen Azoka. Ez dugu hartaz batera berririk jaso. Azkenik, bezperan jakin genduen bertako erdal berri emailari esker. Ez da ohizko akats hau mondraguetarrena bakarrik, beste askorena ere baizik. Damurik, gure euskal alorreko eratzaile askok eta askok ez du kontutan ere hartzen euskal aldizkariarik. Gu geu ari gara etxe-kaltetan.

—Oraingoz hasiak dira Deustuako ikasleek II Uda Ikastaro Unibertsitari delakoa gertutzen. Euskaltzaindiak ere bere laguntza eskaini nahi izan die, eta hautatu du dagoeneko batzorde bat hartan saia dadin. Jean Haritzelhar, Carlos Santamaria eta Joseba Intxausti euskaltzainak osatzen dute harako batzordea.

—Hil honetan argitaratzeko da Luis Haranburu-Altuna-ren lehen nobela. "Itxasoak ez du esperantzarik" deritza, eta Lur Editorialak eskainiko digu.

—Gabonetan, Nafarroako hogeita bat herritan irten zen "Olentzaroa". Aspaldiko urtetan behintzat ez da inoiz horrenbeste talderik atera. Hona hemen herrien zerrenda: Altsasua, Aoiz, Arbizu, Aurizperri, Bera, Etxarri-Aranatz, Elizondo, Garralda, Irurtzun, Lakunza, Lizarra, Leizte, Lezaka, Lizarraga, Lizarrabengoa, Mezquiriz, Olazagutia, Tafalla, Tuteria, Urdiaín, Zangoitza eta Iruñean.

Gure mendi - basoen egoera eta etorkizuna

« Real Sociedad Bascongada » ren eragiña XVIII GARREN GIZALDIAN

Oso aipatua degu gure errian Real Sociedad de Amigos del Pais izenez lan egin zuan Alkartea. Baiter ere XVIIIgarren gizaldian izan zuan beraren garairik ederrena. izan ere alkatere arek alde guzietara jokatu zuan jator Euskalerriko arazo eta jakintza sailletan.

Lelaketak zirala, lur-langintza erakusaldiak zirala, nekazaritza zala, mendi-basoetako aberastasuna zala... An zan beti laguntzeko prest gure elkarre sonatu ura.

Ortarako, Ameriketatik, naiz beste errialdeetatik, ganadu-arraza berriak, mendi eta basoetarako zuaitz berriak ekartzen etzan aspertzen. Garia, artoa naiz ikulluetako txukunketa emen ezagutzen etzirana inguratuaz, naiz zelai berriak egokituz, begi zorrotza izan zuan zuan gai auetan gure erria jasotzen. Adan eta Yartzia jaunak.

Terranova aldetik makallauak ekarriaz, meatz berriak argitaratuaz, oletarako sariak sortuaz, itsas-arrantza eta industri bideak ere ireki zituan ugari.

Izadi-jakintza eta osasunari zegozkion gaiak ere arrotu zizkiguten jaun jator aiek. Bergarako Seminarioan wolfranio, meatz berria ere antxe arkitu zuten eta jakin arazi munduari beren lan txalogarria.

Platinoaz ere lanbide berriak argitu zituzten mundu guzian eta batez ere Suezian eta Alemanian izen aundia zuan Bergarako Ikastetxe arek. Ikusi besterik etzan, ango lagunen ugaritasuna. Esate baterako, 1.784garren urtean, 1.272 bazkide-lagun zituzten.

—oOo—

1.771garren urtetik 1.793garren urtera arte izan zuan bere izenik eta lanik onurakorrenak egiteko aukera. Urtero argitaltzen zituzten liburuxkak Europa guzian arreta aundiz aztertutak izan ziran. 1799garren urtetik argitaltzen asi ziran beren IZADIARI BURUZKO idazlanak. Zoritzarrez, argitalben aiek 1804garren urtean galdutako ziran, geiago ez jarraitzeko.

Baina gure erriaren onerako lanak eta jakintza-saiaketak eta osterontzeko bilaketak eta jakintza-lanak, gure eta mundu guzira oso onurakorrak izan genituan. GIZALDI ONEN ASIERAN

BIZKAIKO EGOERA

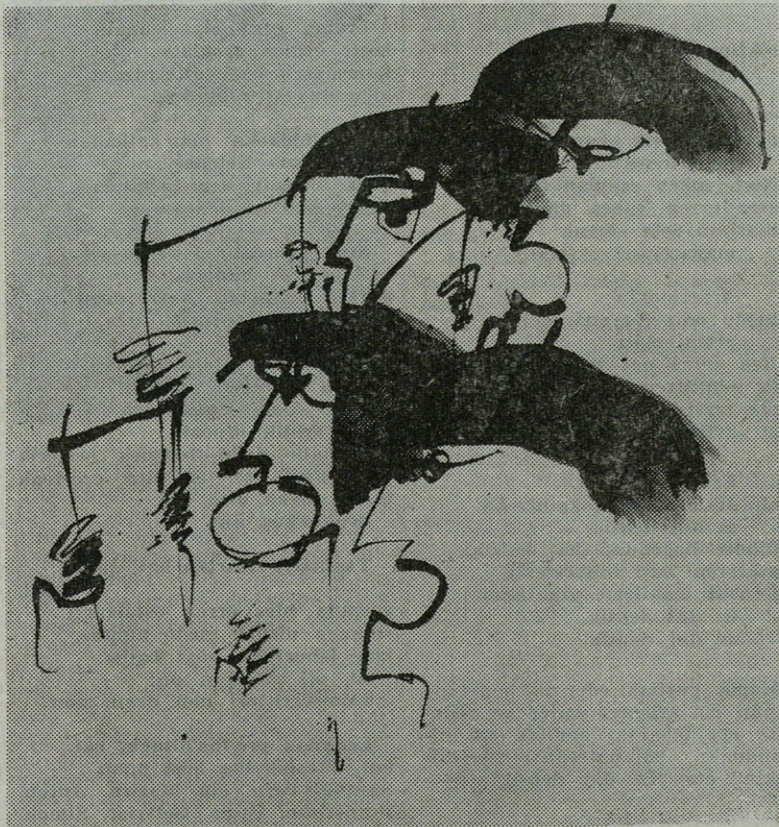
XVIII eta XIXgarren gizaldietan Bizkaiko baso eta mendiak aritez, pagoz, gaztainiez eta beste eratako zuaitzez beteak zeuden. Ia lur geiena baso aberatsez beteak zegoan. Or-emen, gure baserri txuriak agertzen ziran baso-artean. Baserri aiek goi aldean gutxiago eta bealaldean ugariago genituan.

Gure gizaldi onen azkenetako, gure mendiak gorri agertzen ziran, zuaitzik gabe eta ondamentiak jota. Aritz zaar aiek eta aien inguruetako bete zuaitz-landareak, itsasontzigitzan erabiltzen ziran. Ala aberastu zan gure itsasaldea ontzi aundi eta berriez. Ortik ere sortu zitzairen orduko euskaldunei itsasorako griña.

Ola zaarrak ere ikatza bear zuten burnikiak surtan urtzeko. Ala zabaldut zan mundu guzian gure itsas gizonen izena. Meatz-lana ere goraka zijoan eta Dorretxetako abe eta oolek ere andik izan zuten gaia.

Aberastu guzi ura gain beera joan zan, ezjakiniak eta buruga-beak zirala gure basoekiko arazoetan. Onela gelditu ziran morroztuak gure baso eta mendiak. Ola zaarrak eta meatzen premietarako neurriak gabe morroztu zituzten zuaitzak, basoak iltzeraino. Mendi gorri aiek saldu egin zituzten udal batzuek. Gero etorri zan Elizaren lurak Gobernu edozeini saltzeko eta abar. Dena gure basoen kalterako.

Etzan txarragoa au, Gerora, gu-

XVIII eta XIXgarren gizaldietan Bizakiko baso ta mendiak aritez, pagoz, gaztainiez eta beste eratako zuaitzez beteak zeuden.

re basoetako gaitzak sortu ziran: aritzen "oidio" a, gaztainaren "tinta" eta abar...

GURE DIPUTAZIO FORUDU- NAK BERRITU DITU GURE BASO MENDIAK

Landare mota asko landatuta. Adan de Yartzia jauna izan zan aurrena mendiak zuaitzez aberastu. Gure Aldundiak kontuan artu zituan jaun arek egindako lanak. Gizon argi arek egin zuanaren berri Tolosan 1913garren urtean eman dago, eta zorionez gure esku-etan dauzkagu itzaldi aren orriak. Gaia, "Euskalerriko baso eta mendi-aren aberastasuna nola ekarri" zitekean "azaltzea", izan zan.

Itzaldi arek berotuta, 1917 eta 1918garren mendiak zuaitzez jaten asi ziran. 400 metro goieratai-ñoko zuaitzak ekarri ziran leenbizi, Leenbiziko "Insignis-piñuak sartu zituzten. Goragoko lurretan "Zuzi eta basa-piñuak sartu zituzten. Beste mota batzuek ere, Japoiko zuziak, eta betse kanpoko arbola-motak eta abar...

Diputazioen ikasbide onek 42 Udaletxe esnatu zituan baso berriak sortzeko eginkizun ontan. Onela 20-25 urteetan sortu ziran piñudi ederrak. Gero papera eta zelulosa lanetarako ere eroso eto-

re ziran ebakitako zuaitzen oolak.

1966garren urtean, Madrillen Batzar nagusitara etorri ziran alde guzietako jakintsuek, aukera izan zuten Barazar mendiko piñutegi zoragarriak ikusteko, 50 urte leenago landatuak. Errusiatik ere baziran bi jakintsu, gure mendi-basoak gogoz ikusi zituztenak.

Zoritzarrez ogeigarren urtean, aginte demokrazia galdutako zanan, etenda gelditu ziran gure basoen aldeko lan aiek. Ai orduan konturatu balira gure Aiumentatuak nolako aberastasuna zuten beren mendi eta basoetan. Langintza ura galdutako ezpaltitz, egundoko aberastu izango genduan orain mendi gorriak arbolez jantziak izan bagenitu.

Orain, papera eta zelulosak, kanpotik ekarri bear izaten ditugu, aberastu bearrean, zorrak eginaz. Ai, bestela jokatu izan bagendu!... Orduan arro erakutsiko genizkien Batzar Nagusira etorri ziran jakitunei. Batzar ura VI izan zan.

Orra gure zaarrek nolako zuurtasuna agertu zuten, baso-mendiak landatu eta ugaldutaz.

BERNARDO MESANZA
(Etzaniztar Nemasiok euskeratua)

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etzarr-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerín, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerín, Otxagabia, Karkar Olazaguiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

Bretoindarrak Frantziako Auteskunderen aurrean

Oso kritika gogorak entzun izan dira Bretainan komunista eta sozialisten alderdietako «programme commun» delakoa ezagutu ondoren. Bretoindarrak, berez zeharo exzeptiko badira ere, gehiago auteskunderen aurreko aldian frantses komunistek eta sozialistek aurkeztu duten programa ikusi eta gero.

«Strollad ar vro» (SAV) delako mugimenduen aldezkarian, «l'Avenir de la Bretagne» izenekoan, ikusi ahal izan dugu artikulu zorrotzik. Zer diote? Lehenik, bere ustez, Bretainiari dagokiolarik, programa hori zeharo illuna da, bitxiki ixiltia, erdipurdikoa, arrotza. Zerbait irakur ditek «l'Aménagement du territoire» izeneko kapituluak. Lurraldeetako organiazioaren politika honek zer helburu dute komunisteketa sozialistek? «On essayera à faire sortir l'Quest et le Centre de leur sous- développement régional». Alegia, saiaturko direla Frantziako midi delakoa eta Sartaldea (Breitana barru dela) bere subdebelopamenetik ateratzen. Hona hemen erosle berriak.

Klaro, bretoindarrek ez dute, ez eta urrik eman ere, debelopamenaz, desartoloz, frantsesek duten konzepto berdiña. Frantsesentzat Frantzia da frantses estatu barneko nazio bakarra, eta ordaun subdesarrollotik ateratzea izanen da beste eskualde guztien mailan jartzea edo, renta per capita delakoari dagokiolarik. Zenbait lantegi kokatzeko posibildades izanen dute, behar bada desartoloz extensioa dextente lortuko dute, bainan, orai arte bezala, pundurik inportanteena zera gabe galdutako da: Breitanian aurreratzen den essenta, frantsesen esku jarraituko da eta berek erabiliko dute bere erara. Bretoindarrak, aldiz, Pour un pouvoir breton, alegia, Bretoindar aginte baten alde borrokatzen ari dira.

Bretoindarrek, eta bretoindar ez direnek ere, aterabide berriak espero zuten «regioneetako» arazoei buruz. Baina zer arkitu dute? Arkitu dute programa illun hori, ezer guti esaten diena, eta gainera irakurri ahal izan dituzte era honetako fraseak: «le domaine des compétences de la région ne portera atteinte ni à l'unité nationale, ni à l'autonomie des départements et des communes». Hitz gutxitan esanda «onak izan zaitezte eta kontuan eduki ezazue nazio-batasun sakratua gorde behar dugula».

Kultural egoerari buruz mintzatzean, irakur dezakegu programa horretan: «...les régions auront également une activité importante dans le domaine culturel. Elles permettront ainsi l'épanouissement des cultures locales».

Bretoindarrek, hau irakurri eta gero, badute arrazoinik programa honi erasotzeko. Ezen hori esatea eta bat ere ez esatea ia-ia gauza berdiña da, ez baita ezer konkretatzen. Bretoindarrek diotenez, «Ça fait plaisir et ça ne coûte pas cher» (Hau, naski, inperial mintzaian). Alegia, «Eder egiten du eta ez da batere garesti». Esanetik egiteetara aldi eder bat dago, eta bretoindarrek badakite inork baino hobeto, frantses zapalkuntzaren historiak irakasten bait die.

Arestian esan dugunez, programan esaten da, eskualde direlakoei izango dutela kultura arloan aktibidade edo egimen garrantzitsua. Baina programan beheraxeago irakurritik, ikus dezakegu: «l'Education nationale sera un service public, unique, laïque». Horrela bada, nora galdutako dira egimen kultural garrantzitsu horiek? Eskola-orduetatik kanpo eman behar? Hau da, «zerbait egiteko posibiletasunik emango dizuegu, bainan, hori bai, irakaskintza publiko, bakar eta laiko». Eta frantsesa, erantsiko genioke guk.

Programa ikusi-ta, honela esaten digute bretoindarrek: «region direlakoei buruz arduratzen den edonork, oraindik aurrean Parisko Folkloriko Jaialdi Eratze-Bulego delakoara zuzendu behar izango ditu bere pausoak».

Bada gauza harrigarriagorik: «les limites des régions seront fixées par le Parlement». Departamento-banaketaren antzera egiten bada, bildur izateko arrazoinik badugu, diote. «Euskaldunei galda zaiezue, ia zer usten duten Pyrenées Atlantiques departameto horretaz...».

Behin ere ez da agertzen Bretagne hitza programa guztian. Bretoindarrek diotenez, «betiko jakobinoen tradizioa ikus dezakegu garbi programa honetan; beraz, badakigu zeinen alde ez dugun autarkirik emango».

GABON - KANTAK (III)

M. LEKUONAK

NOELAK

Eta aipa ditzagun Noelak, Bida-soak beste aldeko Noelak —Eleiz-jakinduriz anpatu-Noelak.

Eta beste guztien gañetik nerezat "Oi! Betlehen!". Urteak dira lenengo aldiz entzun nuala. Eta ordurako neroni ere olako saiotoxoz batzuek egiten asia nintzan —saio utsak baño—. Eta egia esan bear badet, inbiri aundi bat sentitu nuan Gabon-kanta arrigarri aren aurrean: ez nintzala, alegia, ni sekulan ere elduko beste alako bat egitera nere bizi guztian. Alaxe dan bezela. Ez ni, ez beste inor. Euskerak duan Gabon-kantarik ornituena, "Oi! Betlehen!" da, ta baita izango ere nerezat. Euskal-melodirik ederrena, "Oñazez". Euskal-Gabon-kantarik ederrena, "Oi! Betlehen!".

Neurri bikaña, ez-oitua... berria. Melodiak diola ematen? Ala biz. Bañan, dana dala, ederra benetan. Itzak, biotz-aundidunak, xentimentukeri gabe sentituak, giza-sentimendunak. Bizkarrezurrean gorako zirrara-egilleak. Apalak, bañan jaoerazleak. Gizonki sentituak dianak. "Oi! Betlehen! Oi, Betlehen!" Lenengo aldiz sentierazitako zirrara ura, bein ere galtzen ez dezun Gabon-kanta indartsua... Nor izan

litekean zure egille, zure aita!... Begira:

Oi! Betlehen!
Ala egun zure gloriak,
Oi! Betlehen!
Ongi bait-du distiratzin
zugandik eldu den argiak;
betetzen ttu bazter guztiak,
oi! Betlehen!
oi! Betlehen!

Zer ohore!
Ala bait-zare goratua!
Zer ohore!
Zer grazia! zer fagore!
Zeruaz zare hautatua,
Jesus'en zare sor-lekua...
Zer ohore! (bis).

Azkeneko
hor eldu da Jesus justua
azkeneko.
Gu dohatu egiteko
hertsu nahi du ifernua,
guretzat zabaldu zerua,
azkeneko (bis).

Guregatik
Jainko bat botherez bethea
guregatik
jausten da zeru-gorarik,
bai, sortzen da Jesus maitea,

biktima notharik gabea,
guregatik (bis).

Mañateran
datza haurrik aberatsena,
mañateran!
Nork zuken sekulan erran
zeru-lurren Jabea dana
ikusiren zela etzana
mañateran?... (bis).

Artzainekin
heldu naiz Zugana lehiaz,
artzainekin.
Hek egina nai dut egin,
ta adoratzin zaitut, Mesias,
eta maite bihotz guztiaz
artzainekin (bis).

Ez dut deusik,
oh Jesus, Zuri eskaintzeko
ez dut deusik
bihotz hobendun bat baizik;
eskerren Zuri bihurtzeko,
hanbat emaitzen pagatzeko
ez dut deusik,
ez dut deusik.

Kopla guztiak ederrak benetan;
bañan iru azkenak batez ere, ederrak eta bikainki bilduak eta birbilduak... "Mañateran", "Artzainekin" eta "Ez dut deusik".

Ai! au gabaren preziosoa!
Jesus jai da Balen'en.
Etxe onetan sartu ote-dan,
billa gabilitza beraren.

Erdiok gera olgagizonak,
beste erdiok arotzatz;
limosnatxo bat egitekotzgat
bigundu bitez biotzak.

Belaunbikoka juañ gñaden
Nazaretikna Belena,
geuk adoratu bear gendula
Jesus Maixua lenena.

Ama geureak geure beiri
kaikua-esne bildurik,
aurtxo onentzat ekarri degu
artu baleio gusturik.

Or goitik eta berañokoan
artzain zarraren saltoak!
bildots andia lepoan eta
altxa eziñik orpoak...

Puskallo txiki batzuek besterik
ez badira ere, ez dira ezestokak
beste onako oiek ere.
Ernani'koa au:

Txamarra tzartxo bat, Jauna,
[zuri,
gorputz eder orren estalgarri
emango nizuke gusto aundiz,
luze laburrean ongi balitz.
Ai, oi! gabaren on!
Jai-berri ori non degu, non?

Lagunak ere ba'ditugu, bai:
lau artzaiak eta bost unai:
Santxo, Peru, eta Martin, Anton,
Prantzisko, Paulo, Beltxior, Simon.
Ai, oi! gabaren on!
Jai-berri ori non degu, non?

Eta Tolosa'koak beste bi oiek:

Txomin ta Patxi, Anton ta Peru
datoz or goiko menditik,
aditurikan aurtxo eder bat
dagola estalpe batean, ai! ori!

lasto-gañean,
umildadean,
Jaun ta Jabea izanik. (Neurri po-
lita benetan!)

Ikullun dgao astoa,
ganbelan dauka lastoa...
Arkakusoak itoko al-du
etxe ontako atsoa.

Bañan or azaltzen du muturra
beste kanta-mota batek: Gabon-
kanta "parragarriak". Ez bait-dio-
gu, ordea, kanta-mota oni lekuri-
eman nai gure azterketa ontan,
bego gauza bere ortan.

Ala ere, ez degu bukatuko sail
au, beste bi artzai-kanta: "Artzai-
buru-txuri bi" ta "Aur eder baten
billa". Biok doñu berean ematen
diranak ain ezaguna dan, ta ge-
lago izatea merezi lukean euskal-
kutsu aundi dun zortziko txukun
artan... "Artzai buru-txuri bi"-ren
doñuan...

Artzai buru-txuri bi
Anton eta Peru (zein ote-ziran ar-
[tzai buru-txuri aiek?]
Belen'go portalerak
etorri zaizkigu.

Sartu dira barrena,
Manueltxo'gana,
presente egin diyote
arkumetxo bana.

Eta bestea, Erreganari dagokio-
na, zortziko jatorra —zein artzai-
operetaren zati ote-genduan, be-
rriz, zortzikotxo au?

Aur eder baten billa
gabilitza zoratzen.
Izarrak esan digu
galdetzeko emen.
Jaungoikuaren erri
maite Jerusalem,
esan zaiguzu laster
Jesus non jayo den.
(Egan'dik Jasoa)

ARTZAI - KANTAK

Goazen orain beste soro batera.
Artzai-kantak.

Erderaz Villancico deritzate. Eta
ien au, villano'tik artua da. Vi-
llancico ta Villanesca. "Erri-xume-
-kanta" alegia. Erri-ezjakin-kanta.
Kanta oietan olerkariak —olerka-
ririk jakintsuenak ere— ezjakin-
-papera egiten du; eta bere esan-
-bearrak ezjakin-itxuran ditu esa-
ten. Olerkari ez baño artzai izaki
alegia. Eta artzai batek Jesus'en
jaiotzaren aurrean jeltziko lituzke-
an itz eta sentiera ber-berak jelki
berak ere... Orixe da Villancicoa.
Orixe da Artzai-kanta.

Marijesiak in batetsuan sortuak
ote-ditugun: ori genion goratxua-
go. Nolanai dala, Kopla Zaharrak
baño berriago ditugula, ezin ukatu.
Eta gero Gabon-kanta (?) pa-
rragarriak sortzea berak eman zio-
tela ere, ezin uka.

Zorion aundi batez ba'degu es-
ku-artean XVIII gizaldi-asierako
bat, polit askoa. Orain ogeitamar
urtetsu Laurgain'go ganbara be-
tean arkitua bera. Bere melodi ta
guzti —melodia, gizaldi artan sor-
tua bezela, ez ain erriko polit—.
Segura'ko Lardizabaltarren etxe
bateko ganbaran zegoen, beste mu-
sika-paper askoren artean —musi-
kak, asko, geienak, klasikoak, eza-
gunak; bañan aien artean, antxe
gure bitxi au.

Begira:

Estritillo (1705)

Eder dek olaan gabia;
larre onean ardia...

Nafar (sic) baño obe diagu
Zaragoza'ko zuria.
Brindatzen diat, Zeledon;
onixek egiten dik on;
sekulako onezkeri
izango gaituk gu gizon.

Koplak

Belen'eko portalepean
omen-zeagok Jaungoikoa;
ura ekusten an omen-dek
Paskoal gure aldekoa.

Goazen gu ere, Petiri;
Paskoal ez dek agiri;
ardiaz kontu dadukala
esan zeagot Gatziri.

Tenporau egon arren oz,
ba'natxeak ni gogoz;
alako Jauna ekusteko
zer erur da zer izoz?

Portalepean omen-zeagok
aurtxoa narru-gorrian,
dama eder bat dadukala
aldean bere adian.

Gizon bat ere omen-dek
dirudiana santua,
bere izenez derizena
San Joseph justua.

Aur gazte onen oea
guztiz omen-dek pobrea,
lastoz debana koznea,
otez oa bete.

Bere aldean omen-zeatuk
astoarekin idia;
oetxek biok jango zegoe

oeko lasto guztia.

Astoak on dik oloa;
idiak arto-lastoa...
Festa onetan edan dezagun,
Petiri, ekar ardoa.

Umore oneko gizona zala Artzai-
-kanta onen egillea, ez da esan
bearrik. Umore onekoa alde bate-
tik, eta kantagiñan ez bertsolari
motza beste aldetik. Iraizean eta
nola-nai eginak diruditelarik, oso
ederki antolatutak dirudizkigu guri
bertso oiek. Erriko, alde batetik;
eta naiko letradun, bestetik. Oso
1705'gn. urteko. Gerotxuagoko Az-
koitiko "zalduntxoan" antzekoa agi-
ri zaigu oien egillea. Kantak Se-
gura'ko Lardizabaltarren etxe ba-
tean arkitu genituan, Laurgain'en.
Lardizabaltarrak beti ere zaldun-
txo agiri izan bait dira Gipuz-
koa'ko edestian. Aien "gaubella-
tan" kantatzen ote-ziran olako kan-
ta politak? Ba'like. Azkoitiko
"zalduntxoak" etziran, perretxi-
koak bezela, gabetik goizera sortu
izango Gipuzkoan. Gerotxuago eto-
rri zitzaizkigun, gure kanta oiek
baño gerotxuago. Bañan izango zu-
ten aiek ere nun ikasi. Kanta
onen antzekoetan ez gutxi.

Dana dala, artzai-kanta onekin
zerbait zer-ikusi duan beste kan-
taren bat ere arkitzen degu Az-
kue Jauna zanaren Cancionero'an.
Olaako gabia aipatzen du Laur-
gain'goak. Olagizonak aipatzen di-
tu beste Altxola-Elgoibar'ko onek.
Biok garaitu bateko diran seña-
le: XVIII gizaldikoak alegia.

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gaztelz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Al-
cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander,
Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera, Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

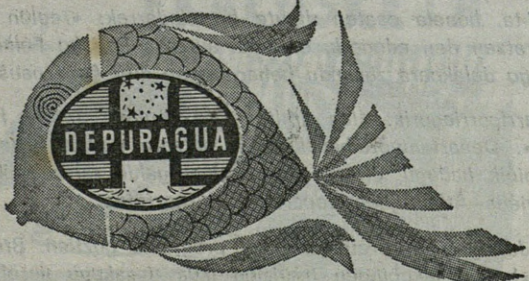
1920'en sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

DEPURACION DE AGUAS S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia
edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko
zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordoniz, 44

BILBAO

LIBURUAK

AXULAR

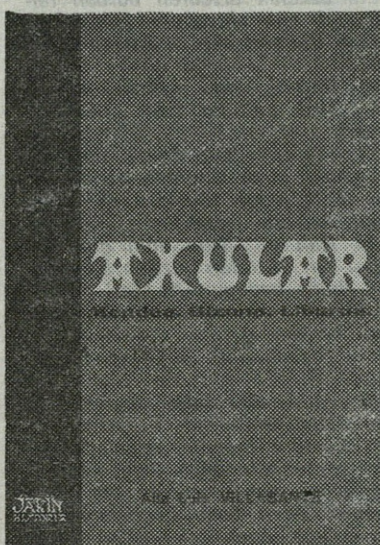
Argitara berria du JAKINEk aita Luis Villasanteren «AXULAR-Men-dea. Gizona. Liburu»-izeneko lana. «Kritiko guziek esan digutenez, AXULAR (1956-1964) da euskerak sekula izan duen idazlerik handiena. Liburu bat bakarria utzi zigun Axu-larrek, GERO, baina berarekin ira-bazi zuen autoreak betidanik aitor-tu zaien maisutzapare gabea.

«Tantai haren itzalpean literatur eskola oso bat jaio zen: lapurtar klasikoaren eskola. Jatorra, oparoa, bikaina.

«Egundaino Axularri eskaini zaien lehenengo euskal liburu da hau, eta GERO-ren itzultzaile eta aztertzaile nekazina den Aita Villasanterena da. Hemen ditugu bilduta gaurre-da. Axularri eta haren liburuari bu-gun dakizkigunak, eta, baita aipa-tuta ere, bilatu beharko lirakeenak».

Egia esan liburu egokia benetan Villasantek burutu diguna. Axula-rreren deitura, jaioterria, bizitza, mendea aztertzen dizkigu. Axula-rreren garaiko biziera, erlijioa politika eta abar. Axularren liburuari egin zaizkion gorasarrak, argita-raldiak eta itzulpenak aipatzen diz-kigu. GERO-ren orijinaltasunari bu-ruz ere azterketa sakona egiten digu. Eta azkenik GERO-ren irakur-gai hautatuak eta bibliografia ezar-tzen dizkigu.

Agian D. Manuel Lekuonak pres-tatutako GERO-ren laugarren argi-taraldiari esker hobe eman behar zion. Ez da bat ere harritzeko ga-rai hartan h batzuk kentzea. Lan

haudia egin zuen D. Manuelek eta honi esker ezagutu ahal izan dugu askok Axular. «Axularren liburu-a zabaltzeko eta ezagutzera emateko bere mesedea egin du, nahiz eta kritika aldetik oso fiatzekoa ez izan». Hala izan den da, baina beste horrenbeste gerta ditek Villasanterenaz ere.

Hortaz at, aitor dezagun beldu-rrik gabe Villasanteren euskera ez dela euskeranto. Badaki Fray Lui-sek euskeraz, euskera herrikoiz. Ez du izango, noski, Errodrigotxoren bertuterik euskaldunok elkartzeko. Baina latz egiten du lan euskera-ren alde eta zentzunaz dihardu ba-tasunaren bideak urratzen.

Liburu egokia irakurtzeko bai ma-miz eta bai hizkeraz. Jarrai dezaio-la lanari esango genioke Villasanteri askoren esamesei begiratu gabe. Eta laster ikusi ahal izan dezagula hamar urtetan, burututako «Axula-rreren osaldi-hiztegia».

AXULAR - VILLASANTE - JAKIN. Irastortza

zine

Ipar Ameriketako zinea (V)

Ameriketako zineaz zenbait pun-tu agertuko dugu. Ez espezializatu-tako aldizkarietan erabili ohi den bezain sakonki. Z. Argiak, beste gairi bezala, zineari eskaintzen dion ataletik saiaturko gatzakizue gure ahalmenen neurrian.

Gizona gizon denetik, aldatuz doa bere inguru guztia. Hots, gi-zarteko formak, egiturak, legeak, kultureak, e.a. Ipar Ameriketako zi-ne-a ere bai, beharrak eraginik.

Zer zen ordea, Hollywood-ko Urre Haroko giroa aldatzera behartu zuena?

Zenbaki hauetaz jabetzea da bi-derik egokiena noski, errudun nor zen jakiteko:

1947 urtean, 4.680 miloi ikusle exeri zen zine aretoetako jarleku-etan.

1956 an aldiz, 2.470 miloi beste-rik ez. Horretaz gainera, munduan jendea erruz ugaltu zela har de-zagun kontuan.

Roman Gubern-ek bere «Zine-aren Kondaira» liburuan dioenez, beribil, kanpin eta batez ere tele-bistak hondatu du zinearen etor-kizun irrifartsua.

Ikuslerik ezean, ateak hitxi be-harrez aurkitu zen areto franko, eta R.K.O. zinegile etxe ospetsuak ere, behe jo zuen 1957 urtean.

Izen handiko artistak bestetik (Bob Hope, Green Garson, Lucie-lle Ball, Mauren O'Hara, e.a.) tele-bista oholetara aldatu ziren.

Beharakada haren aurrean, bide berriak urratzen hasi ziren zine-gileak, eta ordukoak dira «goi-be-hezko edo reliebezko zinea», «oihal guziz handiak» eta «parkin zineak». Azken hauetara, ikusleak autoz joan ohi da. Bide bazterreko zelai zabal batzuk izan ohi dira, eta oiha-l izugarri baten inguan biltzen dira berebeldunak. Zinea ikustera ez be-ti, ordea.

Dena den, 1946 an, 100 parkin ziren, eta 1960 ean 4.700.

Garai honetan, Biblia hartu zu-ten zinegileek gaitzat, eta berebi-ziko apaingarri, eszenario, diru eta jendetzak erabiltzen zituzten, kolo-salismoz betetako zinea egin nahi-rik.

Cecil M. de Mille-k, adibidez, 135.000.000 dolar xahutu zuen «Ha-mar Aginduak» egiten. «Ben Hur» egiteko berriz, 11.000.000 milloi.

Gisa honetakoak ditugu, «El Ala-mo» eta beste zenbait ere.

Lege batek ere, zer ikusia izan zuen zinearen beheakadan. As-tean bst egunetan bakarrik lana egitera behartzen zuen legeak, ale-gia. Hori esker, % 20 igo ziren pelikulen kostoak, eta gero eta gutxiago filmatzen hasi ziren etxeak. 1947 urtean, 404 pelikula egin zen. 1954ean, 232 bakarrik.

Kolosalismoaren ateak ez ezik, beste batzuk ere zabaltzen saiatu ziren zinegileak, eztabaidazko fil-mak eginaz.

Ordukoak bait dira «Lurrezko sasi-jainkoa» «Bakarrik arrisku-tan», «Ibilari baten heriotza», «Marthy» e.a.

Telebistak hartu zuen indarrari aurka egiteko, zine aurrerakoi eta gogor bat egiten ere hasi ziren. Sexo aldetik aurrerakoi zirenak ba-tik bat.

Idazle ospetsu bat bereganatu zuten lehendabizi. Jendeak guztiz ezagun zuena: Tennessee Williams. Eta honen lanak ditugu «Suge aza-la», «Teilatu gaineo kataemea» «Gaztetako txori gozo» «Uda lu-zeberoa» e.a.

Lehendik idatziak zirenez gero, ikusleek gogoz onartu zituzten; se-xo alderdia ausarki erabiltzen zue-lako batez ere.

Argigarri da, garai hartako esa-era hau ere: «Ameriketako zinea gona luzez, eta artista emakumez-koak motzez jantzi beharrean ga-ra».

Istilu latzak atera zituen zine-kerak honek, azterlaritza edo zen-sura zela eta ez zela.

Otto Preminger izan zen, azter-laritzaren eragotz-indarrak hautsi zituen.

1953ean, «The moon is blue» fil-ma egin ondoren, hauztara era-man zuten lizunkeria gehiegi ager-tu zuelako.

Preminger-ek, ordea, hauzia ira-bazi eta pelikula osorik argitara-tzea lortu zuen.

Musikazko zineak ere, bide be-rriak hartu zituen. Handitasunez-kopelikulak egitera aldatu zen.

1961 urtean sortu zuten Robert Wise eta Jerome Robbins-ek be-ren «West Side Story», musika na-hiz arrazazko arazoaz osaturik.

Koska ederra dago Minnelli, Do-nen, eta Kelly-ren lehen pelikule-tatik!

Handi-mandizkoak dira baita, «My Fair Lady», «Camelot» «Ize-nik gabeko hiriaren historia», «He-llo Dolly» e.a. ere.

Oso erraz eta atsegina da film hauek ikustea; baina, lehen ga-raiko «Zazpi emaztegi zazpi anai-ari» «European kantari» e.a., ez dira nolanahi ahaztekoak.

Gaurregun, telebista ala zinea garaile zein atera den, ez dago esaterik. Antzezlariek ere, bai ba-tentzat eta bai bestearentzat egi-ten dute lan. Biok dabilta bata bestearen laguntzaren beharrez.

Zine aldaketa giro honetan, for-ma desberdinen sortzea, azterlari-tza eta musikazko filmen zenbait puntu aipatu dugu.

Horieta gainera, zinegileen jo-kabidea eta Ameriketako «Comité de actividades antiamericanas» de-lako elkartearen lanak ere aipa-garri dira. Baina lan hori, hurren-go batetan egingo dugu.

Xabier Unanue

FAGOR

edaria

epela dagola?

FAGOR 'ek

oztuko

du bereala

bazkari onaren zanpagarria
eta txarraren estalgarria

LA CASA DEL CAFE

Juan Friondo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801

Donostia

JON ENBEITA

POSIBLE EZ DAN PERTSONA-LISMO BATEN PROFETA?

Bai, hau zioen Donagaraik Jon Enbeitaz, Mallabiko Euskal-Gaueko gertakizunen berri ematean, ANAI-TASUNA hamabosterokoaren 240 alean, lehenengo orrialdean.

Jon gudaritzan aurkitzen da, eta beraz ez du nahi beste asti abes-tiekin iharduteko.

Guk berarekin egoteko aukera izan dugunez, galdera batzuk egin-go deusaguz eta berak emango deusku bere barri onduen.

Irakurri zenduen Donagaraik ida-tzi eban artikuluan jartzen ebana?

Bai.

Zer iruditu zitaizun?

Bakoitzak bere erara ikusten di-tu gauzak.

Zure aita Balentin eta aitona Kepa bertsolari famatu izan dira, gainera badezu beste anaia bat (bertsotan ibiltzen dena; Zeu inoiz ibili ahal zera bertsotan?

Txikitatik izan dut bertsotarako joera. Zortzi-bederatzi urterekin ur-ten neban lehenengo plaza. Or-dutik aurrera hamairu urterarte, Bizkaiko herri gehienetan abestu neban. Gipuzkoako herri batzutan eta Araban (Aramaionan) ere izan naiz bertsolari urte horetan. Gero, estudioak zirala eta kurso denbo-ran ezin izaten neban abestu.

Zergaitik utzi zenduan?

Nork esan du utzi dudarik? Le-hengoan ere Bilboko «Gacetan» ala «Correan» ez dakit, ex-versolari edo holako zerbait jartzen zuan. Ez dut inoiz bertsolaritza uztara noanik esan. Holakorik ez neuskio nere buruari barkatuko. Lehen adi-na gaur ere banaizela uste dut. Barruraino sartuta daukat bere su-traia eta «neu» naizen artean ni-gan izango da.

Noiz hasi zinan abesten?

Orain dala rte eta erdi gutxi gora behera.

Profesional ahal zera?

Izenez edo tituluz bai. Izatez, bi-zitzan, ez.

Sariketaren batera presentatu ahal zera?

Hasieran, jendeari ezagutzera emoteko, bitara presentatu nintzan. Lehenengoan hirugarren, eta biga-rrenean lehenen, gelditu nintzan.

Zure abeslari bizitza labor hone-tan zenbat abesti dituzu eginik?

Hogeita zortziren bat gutxi gora behera.

Doinu eta letrek zeureak dituzu?

Letrak, bi izan ezik (bat aitarena eta bestea anaia Abelena) danak dira nereak. Doinuak hamazortzi ne-reak eta beste hamar edo hamai-ka kopiaturak.

Zer da zuretzat errazago, doinu-a ala letra egitea?

Letra egitea, dudarik gabe. Zure lehenengo diskoak harrera ona izan du bigarrena ataretzeko asmorik ba ahal dezu?

Oraintxe ari naiz zerbait gerta-tzen. Gauzak ondo joan ezkerro ba-liteke Gabonetarako beste bat ate-ratzera.

Bertsolariek, lehen aipatu dugu-nez, zure aita eta aitona hainbat bertso eder eta sakonen jabe dira; Hauen bertsoei musika jarri eta abesten hastea ez ahal zaizu ondo iruditzen?

Lan ona eta alpagarria iruditzen zait. Gaur egun ez daukat horre-tara dedikatzeo astirik. Kantutik aparte gaza asko egin beharrean aurkitzen naiz, batez ere orain gu-daritzan denboran. Geroago baliteke holako zerbait egitea.

Nor da zuretzat gaur Euskal-He-rrian lan gehien eta jatorrena egi-ten daben abeslaria?

Badira lan asko egiten dabenak, bat baino gehiago. Ni ez naiz inor nork gehien egiten duen esateko.

Bakoitzak du bere izaera eta es-tilo berezia.

Sarritan entzun dugu abeslari-asko ordaindu behar direla, baita zuetariko batzuk burjesak zeratela ere; Zer dinozu honetaz?

Abeslaria abestira dedikatzea na-hi badugu eta egunero gehiago esi-jitzen badeutsagu, pagatu ere alan egin behar deusagu. Ez dira illar-gitik bizi. Beste edozein bezalako gizonak dira. Ez da diruagaitik kan-tatzera, kantatzeko dirua behar iza-tea baino. Abestia da bere ofizua, denbora behar du bertara dedika-tzeko; baina hortik aparte bere eta bere sendiaren ogibidea aurkitu be-harra badauko, erdibituta gelditzen da. Hori, instrumentuetan etabar emon behar dauan dirua kontuan euki barik (Ezagutzen ditut kitarra patxadazko bat erosteko dirurik ez eta nola-holako kitarra zahartxoare-kin dabilztan abeslariak). Ez dinot «profesional» egin behar diranik baina gutxienez be «erdi-profesio-nal» bai. Bestela betikoan jarrai-tuko dugu. ALKAR ONDO IKUSI EZNA DA GURE PEKATURIK HAUN-DIENA, NAHIAGO DUGU KANPO-KOAR MILLA PEZETA EMON ETXE-KOARI BAT BAINO. HOLAN HAU-ZOKO SOLOAN GOLDAKETAN BI-TARTEAN ETXEO SOLOA OTEZ JAZTEN JAKU.

Zer da erdi profesional hori?

Nik «erdi-profesional» egun erdi kantura dedikatzeari esaten deu-tsat. Hau da: Egun erdi lan nor-malean eta beste egun erdia kantu lanean. Hortarako kantu-lan hori pagatu egin behar jako. Pagatzen ez bada esijitu ere ezin geinke egin.

Beraz hau da Enbeitak esan di-Beraz hau da Enbeitak esan di-guna ZERUKO ARGIAREN irakurle-entzat. Gainera esan beharrean na-go Jon amets zuriak alde batera utzita gaurko errealitatea abesten

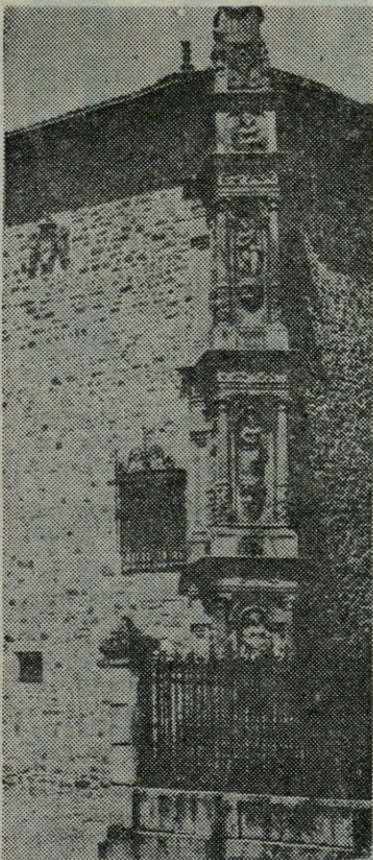

saiatzen dela; ikusi baino ez dago zer dinoan bere abestietan.

Dirua, dirua
Munduko erreinua
Dirua, dirua
Gaurko gizonen Jaungoikoa.
Eta zer?
Eta horrela doa mundua
Danetarikoz gizonekin
Eta horrela doa mundua
Bere akats ta birtutekin.
Eta zer?
Beti berdin beti berdin
Pizti alkarrekin
Beti berdin beti berdin
Gizondut ezin.

Hauek dira hiru abestiren zatiak lehenengo biak diskoan dagoz baina hirugarrena oraindik ez.

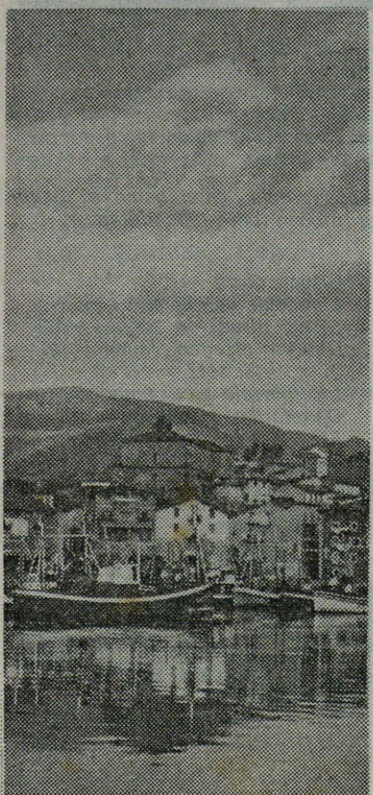
TXURRUKA

Oñati

Ormaiztegui

Orrio

legazpi

GABON-GIRO

Eguberri inguru onek badu giro berezi bat, gizadi osoaren barrena suspertzen dituen. Urte aro geientsuena, bizi bearraren kezka maltzurak irensten digularik (ez bai da txantxetako buruaustea) bizibide aurreratu onek sor eratzen dizkigun kezka auzena.

Abendua aurreratu ezker, kezka oiek pixka bat saieztuaz, gizaki guztien errailetan ernetzen zaizkigu giro berezi onen urratsak. Zer ote, gure adimenak iraultzen dituan berezitasun ori? Gabon gabeko Jainko Semearen jaiotza degu, ain zuzen, gure barrenean sortzen zaizkigun goi-argi printza maitekor auzen sustraia.

Aur eta gazteak ari zaizkigu gabon-abesti eztiak gertatzen. Barrenak xamur, senide ta adiskideak zorionduaz, ona emen eguberri atarian kokatu.

GABON-BEZPERA

Arratsaldeko bost-ta erdietan, Eliz-nagusian, illaren 17an Urretxun ospatu zan eguberri-abestalde ugarien jarraipen bezela, abesti saio entzungarria izan genduen. Uri-buru Batzak babesturik; Sendiko Guraso, ta «La Salle» elkarteak antolatuta, Zumarraga, Urretxu eta Legazpiko, Ikastola eta ikastetxe denetako talde ugariak, gabon abesti goxoak jalki zizkigutelarik, tartean Txoko-Zar deritzaien talde nagusiak bere tartetxoak eskeñiaz, jai-aldi atsegiña aurkeztu ziguten. Bukarera bosteundik gorako abots-taldeak batera abestuaz: GABON-GIRO nabaitu genduen. Goresmen txalo beroak jaso zituzten abestalde jator oiek.

GABON

Antziñako oiturari jarraituaz, goizean-goiz eraso zioten ikasle gaztetxoak atez-ate kantari, irripar gozoan etxetako jaiotz politei maitekiro abestuaz. Egurdi aldera ateran zan Ikastolako aur talde ikusgarria Olentzero txikia asto gaithean zutela (arritzeko ez dan bezela) berentzako ikastola berria zuten amets aurtxo oiek, eta orretarako txanponak bear...

Arratsalde, kale eta auzoan zear, gazte talde mardulak ibilli zitzaizkigun, Olentzero gurti txikian, eta Jaiotza ikusgarria gurti aundian zituztela, alai-ta pozez soñu eta abeslari.

Atsegingarriak benetan neska-mutiko aur, eta neskatxa-mutil saioikoak osatzen zituzten bi talde auek, jantzi errikoiez apaindu-ta eratu zuten giro pozgarria. Txanpon mordo polita bilduko zutela esango nuke ikastolaren alde, talde biak orretarako bai zuten eskea.

EGUBERRI

Jesusen jaiotz maitekor egun ontan, bost aurtxo euskaldun jaio berrien bataioaz batera, Meza Nagusi errikoia; Erri-agintariak buru zira-la, jendetza ugaria bildu zan meza nagusi ospetsu onetara. Jesus Aurtxoari Pa!... laztanak emanaz bukatu zan elizkizun atsegiña. Onenbestez agurtu ditugu 1972 garren-go EGUBERRIAK.

AN-ZAN

mutriku

GABON JAIK

Igaro zaizkigu Gabon jaiak. Eguberri oitu ez bezela, aurtan, Eguberri eguzkitsu ederra eskeini zigun Abenduaren 24 garren egunak. Egun zoragarria benetan. Goiz-goizetik, ikastolako neska-mutikoen taldea atera zen erriko kale guzietan zear, beren jaiotza eta andereñoekin, Jesus Aurtxoaren abesti alaiak abestuz, auzoko guztiak alaituz, erri osoaren pozkarri. Iru-rogeitamaren bat neska-mutil izango ziren taldea osatzen zutenak, guztiak euskal oiturari dagokien eran jantzirik. Ikustekoa zen ume-txo auek errian zabaldu zuten alai-

tasuna. Esan bearrik ez dugu egun onetan Euskal biotza zabaldu, aunditu, poztu egiten dela. Umetxoak izangaitik oso ederki abestu zuten, ongi gertu eta ikasiak zeudela argi azaldu zuten.

Egurdiko amabitaerditan, EDERRENA aretoan, ikastolako umetxo auek, jaialdi polit bat eskeini ziguten, abesti, antzerki, dantza ta abar... txalo ugari jasorik. Gure zorionik beroenak ikastolako zuzendari, batzordeko eta andereñoek beren lan bikain-bikaina gaitik.

Arratsean berriz, JAUJA-ko gazteria bikaina azaldu zen kalez-kale Olentzero buru zutela. Abesti ederrik ugari entzun genituen, tartean txistu soñuaren biribilketak alaiak Gabon giroari berea emanaz. Gazte talde orri esker, Gabon gauean gure kaleetan alakoxe bizitasun eta alaitasuna nabaitzen zen.

Eskerrak Gabon oitura eder auei, aurtengo Gabonak, euskal giro eder batean, pozik, alai eta pake gozoan igaro ditugu.

JAKINGARRIAK

1972ko urte barruan izan ditugun jaiotza, eriotzak eta ezkontzak: Jaiotzak 100. Eriotzak 35. Ezkontzak 27.

URTE-BERRI ON.

ANDONEGI

zumarraga

DANETIK ZERBAIT

Vietnamgo gudate zeken eta zi-kiña. Nikaraguako lurrikara izugarria. Goiko eta beekoen arteko gogorkeriak, eta gizadiaren negar eta intziarik erdibitzen dute gure biotz gaixoa, eta fausotzen gure begietako argia.

ABENDUAK 24. Gure barrua goibeltzen duten gauza auek, une batean alde bat utzi, ta jo dezagun alaiago batzuetara.

Gure gogo naigabetua eguratu nairik, eta erriko berri emaille mailak sortzen duen erremiñak bultzatuta gure aruntz onutzean, topo egin degu Urretxutar gazte talde bulartsu batekin. Gazte iaio auek, gai ederrak izpide arturik, itzetik ortzera, mezu (message) eder baten jabe egin naute, esanaz: Datoren urte berriaren asieratik, gure errian, Kristau sinismena sendotu nai duten guztientzat Teologi ikastaroa asiko dala. Ikastaro oni asiera ematean gure ametsa da, gure inguruan erligioari buruz ikusten degun oztasuna eta ajolagabekeria burukatu nai ditugu, eta sinismenean sendotu nai duten guztiei, bideak iriki. Albistari argi auei eskerronak eman ondoren, zuzendu ditugu gure oiñak beste une batera. Ura poza nerea! —une ontan entzuten dira txalo sutuak, eta nere belarri mintzak zauritzen dituzte gure gabon abesti alai eta eztiak. Urretxuko Ikastolako aurtxoak, Gurti apain batean daukaten jaiotza biziaren inguruan andereñoak babesturik dabilta kanta-kantari.

Poz-pozik aitortzen degu, gaur aurtxo auzen jokaerak, irabazi ditugu gure erritarren biotzak. Erriak egoiki erantzun du, esku zabala agertuaz.

Euskaldun mailan gure biotza naigabez betetzen da, ikustean guraso Euskaldun askok beren seme-alabei aurrekoen mintzoa erakusteko daukaten axolagabekeria, ta emen ikastolan, kanpotarren seme-alabak jartzen duten leia euskeraz ikasteko.

Umetxo talde mardulak ikusi ditugu gabon eskean eta euskeraz ederto abesten, etxe bizitzetan, eta kalean zear edertoago erderaz mintzatzen.

Urte berri on guztioi.

AZKARRAGA

zumaia

Mendia maite dezuena, baiña sakonago ezagutu nai dezuena bat ez ere: Gazte talde batek: sortzen ari degun bazkun baten berri eman nai dizuegu.

Federazioaren barruan lokarritutako talde bat osatzea da gure asmoa. Ortarako izanak ditugu fede-

razioko lendakariarekin arremen batzuk. Auek dira sartzeko bete bear ditugunak:

Leenbizi: Taldearen izena.

Bigarren: Eun bazkide edo sozio bear dira, denak federatuak gainera.

Irugarren: Bazkun onen biltokia. Laugarren: Taldea zuzenduko duen batzordea.

Eta azkenik urtearen buruan talde onek egin ditzakeen lanak.

Ona federatzeko eskatzen diranak:

1) Beterik dago aurrenekoa: INDAMENDI deituko bait zaio bazkunari.

2) Erantzun gure deiari: zuen esku gaude, zuen laguntza izango degun uste osoz. Bestela ez dezakegu aurrera jarrai.

3) Nun bil? Nun egin gure bitzitza? Ori da talde guztien buruaustea. Baiña badeugu Aita-Mari guraso elkarteari esker Aita-Mari Cineman gure txokoa.

4) Zuzendariak ere izendaturik daude.

5) Auek dira gure asmoak: a) aurrentzat talde bat. b) Aziagoentzat bestea; mendia, escalada, argakia, espeleologia, micologia... Oneraño gure asmoak eta gure egoera. Zuen esku dago emendik aurrerakoa. Zuen esku INDAMENDI bazkuna egia biurtzea.

OARRA: Gure berririk edo gurekin arremenik nai duanak jo beza gure biltokiko atea arratsaldeko zazpietatik zortziak bitarte.

INDA-MENDI

hernani

OLANOREN OMENEZ

Abenduaren 14ean, herriak Olano zenari eskaini berri dion omenaldiari, hasiera eman zitzaion. Joseba Intxaustik bere mintzaldiarekin eman zion hasiera, eta ez zen, egia esan, gende gehiegirik bildu. Bata-sunaren beharrak ez digu loa galarazten.

Josebak, gaia ongi erabiltzen duelarik, batasunaren historia eta gorabeherak agertarazi zituen. Zorioneko edo zorizaiztoko "h" izkiaren arazoa re agertu zen. Guk, gaur hemen, ez diogu lastoari su gehiagorik emango. Bakoitzak bere baratz jorratu beza, baina herri bat, familia haundi bat gerala gogoan hartuaz, gure arteko sasimuga deseginaz. Inoiz beharrezkoa izan bada, gaurregun Euskaltzaindia beharrezkoa zaigula.

Abenduaren 15ean, atsegina izan zen Aitor antzokian Oiarzango "Antxitxu" taldeak eskaini zigan saioa. Mutilak dira honetan oiarzuarak. ARALAR lana ikusi, entzun ondoren, pozik txalotu genituen. Gure aldetik zorionik beroak oiarzuarrei.

Larunbatekoa, berriz, jaialdi bikaina izan zen. Zintzotasuna aretoa bete bete zegoen, eta bertan idazte sariketan saritutako lehen hiru lanak irakurri ziren. Gure arbola zaharrak kimu berririk sortuko duelakoan gaude. Gero, oraindik ikustekotan geundena ikusi ahal izan genduan: CHARLOT euskeraz alajaina. Umeen artean banatutako bokadillo eta abar haurren gozamenerako izan zela argi dago.

Azkenik, ez genduke gaurko lan-txo hau. Olano zena aipatu gabe utzi nahi. Eredu bikain eta ispilu garbia dugu hernaniar hernaniar euskaldunok. Bertsolariek ere gogor jardun zuten: Igarzabal, Muñoa, Lizasotarrak, Lazkano, eta abar.

Olanok, goi zerutikan lagun gaitzala, berak maite zuen herria zaindu dezala.

LIZARRIBAR

lezo

EGUBERRIAK

San Tomas egunerako sumatu genduen beren etorrera herriko plazan kolorezko argiz ipini duten pinuaren (San Juanetako lizarra baino itxurazkoagoa), "zorionak" opa dizkigun letrero baten (gauza erraz eta merkea hauxe) eta plazarako sarreretan ezarri dituzten argi kolorezko zintziluen bidez. Gainera, gramolak "Ande, ande, ande la Ma-

rimorena..." eta parekoak jotzen zituen.

Hala ere, ez pentsa egunok beren euskal kutsua osorik galdu dutenik gure herrian. Olentzero saioetarako lehen egunetan jendea eskas bildu bazen ere, atzenekoetan ugartu zen, eta ez nola nahi, neska eta mutil gazteak baizik. Eguberri bezpera arratsean aritu zen kanta ta kanta berrogeitamaren bat gazteko talde hau, brusaz jantziak batzuk, kale-arropez besteak, gure Olentzero jatorra zutela aurrekaldean. Hauzo gehienetatik pasatzen ziren, berrienetan erdaraz ere kantatzen zutela eta euskal ekintza guztietan laguntzaile izaten diren Allerruko txistulari gazte eta trebeekin. Kanta-zuzendari Don Inazio, Lezok hainbat eta hainbat zordion apaiza. Bukaera herriko plazan eman zitzaion, jende asko zelarik inguruan, eta "Agur Jaunak" amaitu baino lehenago, bat baino gehiagori baba zerion. Bildutako dirua Ikastola eta Caritas-entzat izango da.

Ikastola polita Lezoko gazteek helduagoei eman diena. Ez bedi izan hau azkena eta ikas dezagun elkartzen gaituena banatzen gaituena baina gehiago estimatzen. Ia gazte ez direnak ere Santa Agedarako animatzen diren.

Ikastolako haurrak ere kantari ibiliak dira beren eskolaren alde diru biltzen.

IKASTOLA

Zabaldu berriak ditu Ikastolak orri batzuk bazkideen artean, zuzendaritzak bere egoera ahal den neurrian zuzendu nahi duela adieraziaz. Bertan diru-egoera datorkigu eta asmo hurbilenak (lokal apainketak, irakasle berriak e. b.) ere bai. Era berean bazkideei diru-laguntza gehitzeko eskatzen digute.

Bitez ongi-etorriak Ikastolaren aldeko ekintza guziak (bazkide kanpaina, jaialdiak). Irakurle, ikastola gure beharrean dago. Lagun dizaiogun.

ZUZMURRUAK

Aurtan bi telefono-kabina ipiniko dituztela entzun dut gure herri inkomunikatu hontan.

Gorago aipaturiko Eguberriak apaingarriak Santakrutzetatik soberatutako diruz pagatu omen dituzte. Halafede!; hortarako beste-rik ez al zen ailegatzeko?

GEZURRAK

Eguberrietarako apaingarrien bonbilla herriko kale eta bideak argitzeko erabiliko omen dituzte nahiz premia haundirik ez izan. Donibanetik Erreteriarako autobusen enpresak, "Patxanga, S. A." hok maizago jarriko omen ditu. Kaleak berritzen hasiak dira. Sistiagaeneko Pello.

irakurleak mintzo

Boga, boga, mariñela.

Atsegiña eta gogozkoa zaiguz "Boga, boga..." abestia. Ederra itsasoa lehen aldiz ikusten duena lurtarrarentzat, eraginkorra artistaren lanarentzat.

Orain, ordea, itsas ertzean ez da ezerean atsegiñik, kezka eta arrainik ezaren bildurra baizik.

Kaletarrak, azokan arraina erosten duten kaletarrak, aserre daude prezioak goruntz doazelako. Bestaldekik arrantzaleari ordaintzen zai-ona ikusita tarte aundiegia ikusten dut. Nor da irabaziekin gelditzen dena? Auzi au konpontzeko bide eta modurik ez ote dugu izango?

Zeruko Argian bertan, gai au ez da behar ainbat erabiltzen. Industria langileari eta nekazariari beren tartetxo, noiz behinkako lanak eskaintzen zaizkie, baiña arrantzalegoaz ezer gutxi.

Ea bada, arazo au dela eta, kezka eta ardura sortarazten duzen...

KOSTAPEKO
(Pasai San Pedro)

bergara

Il honen ogeian Mitxelena Koldoren itzaldiagaz bukatu dira aurtengo Euskal Eziketa Saiokak.

Bergaran ao batez denek gorapaitzen dituzte auen antolatzaileak. Abenduak amabost. Ostirala.

Izlarik: G. Ansola eta R. Kanblong.

Artezlari: J. Garate.

Gaia: Euskal Herriko Ekonomia Europaren aurrean.

Abenduak 19. Asteartea.

Izlarik: X. Azurmendi.

Gaia: Euskal poesia.

Eta esan degun bezela, illaren ogeian Mitxelena «Euskal hitzak eta Euskal hiztegia». Itzaldi onekin, agur egin diogu saio oni, ain gogozko izan diran itzaldi auei.

Jendeak ondo erantzun du; bai erri barrukoak eta bai ingurueta-koak; bertan ikusi ditugu Amatiño, Laspiur eta San Martin eibartarrak; beste talde aundi bat andereño eta guzti, Mondrauetik, on Nikanor Mujika aurrean zutelarik; Zatarain jauna, aita Villasante, eta zenbat eta ainbat jende guk eza- gutzen ez genituanak; denori eskerak biotzez.

Kale egin digute aurtengo on- tan, Antzuola, Oxintxu eta Elgetak. Ez dakizue zer galdu dezuen.

Ikasleek ala naita Euskal Alfa- betatze Saiokak aurrera jarraitzen du. Au da, urtailaren 12 tik ekai- naren 6 ra, tartean beste itzaldi bat izango degu. Onen berri eman- go degu.

Eriotza.

Ezbearrez, bitzabalean trailer ba- tek azpian artuta aldendu zaigu on Sebastian Lasa Kasares, bere emaztea eta ezkon anaia bat. Illa- ren 24ean izan ziran Elorrión eliz- kizun eta lur ematea.

Bere sendi guztiari eta aita Pla- zido Mujikari bereziki gure egitaz- ko samin agurra agertzen diogu. G. B.

Gure irakurle guziei opa diegu Urteberri alai eta zoriontsua.

MENDIKOI

beasain

BARRENDAIN BOTA DUTE

Barrendain baserria (gure egu- notan kale-etxe) geltoki edo esta- zioaren parean kokatua genduen. Egun herrian zen etxerik bahar- renetariko bat zen eta kondairan ze- har gertakizun askoren lekuko izana gainera. Bertan gelditzen ziren XVI-XVII-XVIII mendeetako ga- rraio karroak, gurdiak eta abar... Bertan hartzen zuten atseden zal- di, idi eta hauen zaitzaileak. Ber- tan bustitzen zuten eztarria ibilal- di luzea zegiten ibiltariak. Hamai- ka jende mota ezagututakoa eta hamaika gerrateren lekuko. Berak ikusi zuen baita ere Beasaingo gel- toki edo estazio-erretzea, Santa Kruz zela bide. Eta ahal dakit nik, zer gehiago!

Dena den, duela urtebete baino gehixago bota zuten etxearen er- dia. Lehen ondoan zuen Urteaga Ostatu bota eta berria egiten ha- si zirenean. Orain Ostatu berria etxe bizitza zenbaitekin osatutako etxea bukatu dutela kontu eta ho- rra hor, alboan bidea egiteko non lurreratzin duten Barrendain za- harra. Eskerrak alde aurretik au- rrean den enparantzari "Plaza de Barrendain" izena ezarria zioten...

Agur bada BARRENDAIN. OLENTZARO

Aspalditik zen Beasainen Gabon egunez abesteko ohitura. Hala ere, joera aparta hartu zuen On Patxi Mitxelena apaizak duela 18-20 ur- te, Olentzaro gurdia eta Jaiotza gurdia gazteriarekin antolatuz zi- tuenean. Harrez gero, eta igaz ar- te, zuzentxoago ala okertxoago, urteoro (beharrezko hutsen bat ezean) irten ohi zen gazteria, gur- diren bat edo birekin abestera. Igaz orde, gazterien arteko zen- bait langile iaioi esker, Olentza- roren ikerketa sakonago bat egin eta euskal bizitzaren agerpen gisa prestatu zen ibilaldia.

Aurten ere, Gazteen Biltzarrek antzeko prestamen bat eskaini di- gu herritarroi. Horrela, honoko euskal bizitzaren atal hauek ikus ahal izan ditugu: Zantzarrek, Haur-txistularien taldea, Eguzki- adoratze irudia Lauburuaren bai- tan Nafarroako zenbait dantza inguruan dantzaturik, Artzainak heuren arkumeekin, Arrantzaleak arraun eta sareekin, Olentzaro ikazkina txondarra ketan bere tx- abolarekin, Olagizonak beren sute- gi txingure eta guzti burdin guria mailukatzen, Baserriko sukaldia hiru belaunaldikin, Baserritar- artzain jantziriko abestaldia, Jaiotza eta azkenik Ikastolako haurrak kantu eta dantza. Talde bakoitzak bere irudiari zegokion abestiak abesten zituen. Guztitara, 250 bat lagun edo gehiagoko ibilaldia.

Lehenik Gazteen Biltzarreko Bu- ruzagiei zor zaie lerro hauen bidez eskertzea. Baita gazteria osoari ere eta hain gazte izan gabe, 40 urte inguruko multzo jatorrari eta adin gehiagoko senar-emazte jatorrei beste guztien tartean irtetzeko au- sardia izateagatik. Jai hau herri- tartu beharra dago eta guztien jaia bihurtu nola gazte ala zahar ala erdipurdiko. Beraz helduon pausoa oso garrantzitsua da ho- rretarako. Ezer eskatzean emaku- me heldu gehiago eskatuko nuke. Eta aurtan azkenik Udaletxeari ere eskerrak eman behar zaizki, bo ordutarako berebilen iragana moztea ontzat eman zuelakoz. Zer esanik ez, ordu horretan herrian zehar iragan behar zuten autobus jabeek, bazterreko bideetatik ira- gaiteko oztoporik jarri ez zutelako. ESKERRIKASKO DENOI.

MURUMENDI

herrera

Azken aldiz orri hauetara azaldu ginenetik hamaika gertaera bada gure artean gertatua. Betikoak: za- harrak berri, hemen ere. Gure hau- zoa, hauzo bezala, ahultzen dituz- ten gertaerak: eliza bota dute, es- kolak urrundu dituzte, delako va- riantea bukatu zuten, bertan ha- maikatxo ezbehar ikusi ditugu... denetarik bada hilabete hauetako kronikan.

Orain, urtearen gorpilak bere itzuli osoa eman duelarik, Gabo- netan gara berriz ere. Sasoi ede- rra, benetan, alde askotatik, herri baten arnasa neurtzeko. Gabonak bai... eta zer? Gaurko Herreran, jakina, ez zegoen gauza handirik itxaroterik. Baina, halare, egin da aipamenik merezi duen zertxobait. Labur bada ere, alpa dezagun.

JAIOTZEN LEHEN LEHIAKETA

Guzion txaloea merezi duen ideia izan du aurtan hemengo ikastolak. Barrioko haur guzientzat, eta ez ikastolakoentzat bakarrik, jaiotzen lehiaketa bat eratu du. Lehiaketa hau Gabon giro bat sortzeko oso egokia zen. Ez, ordea, hori baka- rrik: haurren dohai artistikoak piz- teko ere oso egokia baita.

Ezin uka, gainera, harrera ona izan duenik. Neska-mutil asko ani- matu zen jaiotza bat, handiago ala txikiago, presentatzera. Eguberri egunean eta buru hauste ugarien ondoren agertu ziguten epaileek beren erabakia. Hauek izan dira txapeldunak:

1 TALDEA: 6 urte bitartekoak. Bi sariak ikastolan egindako bi lani eman zaizkie, ikastolako lehen mailako bi taldeei alegia.

2 TALDEA: 7tik 11 urte bitarte- koak. Lehen saria, parean, ikasto- lako bosgarren mailako talde bati eta Imanol eta Iñigo Etxeburuak osaturiko bikoteari. Hirugarren sa- ria Oskar Hernandori.

3 TALDEA: 12tik 15 urte bitar- tekoak. Talde honetan jaiotza bat bakarra izan da aurkeztua, baina lan ederra benetan. Beraz, eta on- gi merezita, bere egile J.A. Jaure- gi izan da talde honetako txapel- duna.

Lehen urtea izateko erantzuna ez da txarra izan. Halare, datorren urtean hobe izanen delakoan gau- de, batez ere eskoletan gauza hauei beren garrantzia eman eta haurrak parte hartzera bultzatzen badituzte.

BESTERIK ERE BAI

Gabon gauen gaztetxoan kua-

drila bat hor ibili zaigu, gure kale eta plaza aldrebesetan barna, gu- re barria beren kantuz alaitzen Olentzaro zaharra lagun zutelarik. Entzun dugunez, eztabaidatxoak ere izan omen dira («omenka» ari be- har beti gure herri hontan) es- kura duten diruarekin zer egingo ote zen erabakitzeak. Ez da harri- tzeakoa. Eztabaidak izan dira, dira eta izango dira beti ere gure egu- neroko saltsa. Bizkortzen gaituen saltsa bada, hor nonbait!

Eguberri egunean biziki animatu zen, eguerdi partean, Herrerako plaza. Ikastolako haurrek antzerki polit bat eman ziguten. Ikusgarri eta entzungarri izan zen benetan. Gutxitan bezalako jendetza ingura- tu zen bertara eta gutxitan bezala goratu zuen jendeak ekinaldia. On- doren, gorago aipaturiko jaiotzen aurkeztea eta saritzea izan zen. Jendea elkargana biltzea omen da Gabonetako zereginetatik bat; be- re maila apalean bada ere, ondo lortu zuten hori herrertar hau- rrek.

Eskertzeak ote dira Gaiztarro- ko poligonoak argiz, izarrez eta beste zernahi koloredun apainga- rriz luzatu dizkigun Gabon zorio- nak? Honek baiezkoa dio, horrek ezezkoa eta harek, berriz, ez da- kiela. Iritzi asko, askotxo behar- bada; baina horrela doa mundua, denetarik gizonekin.

AIPAMEN BEREZIA

Bai, aipamen berezia lasalleta- rren eskolak merezi duena. Nagi- keria gaingiduz aipatuko dugu, be- harbada, zehazkiago gai hau, bai- na, dena den, esan dezagun ur- tearen amaiera hontan, txalogarri dela aurtan hartu duten jokaera: haur guzientzako eta eskola ordu- tan euskerazko klaseak ezarri di- tuzte. Zuzendariaren babesa osoa duelarik, hor ari da Jesus Mari anaia, azpeltiar jatorra, beste zen- bait lagunekin euskeraren aldeko asmo politik egia bihurtzen.

AGURRA

Ezin buka kronikatxo labur hau hurbil eta urrun diren lagun gu- ztiak, herrertar guztiak, egun bere- zi hauetan zoriondu gabe. Berezi- ki, nola ez, Cadiz aldean aurkitzen den gure taldeko Gurutze, poeta sentikor eta marinela ausarta. Noiz gure artean?

JO-GU-KAR

pasai antzio

PASAI ANTZIO, ANTZIO PASAIA

Azken Z.A. beronetan irakurririk dugunez, badirudi Pasai Antzio bai- no hobe legokeela Antzio Pasaia idaztea (Amatiñok: "Donibane Pa- saia"). Izan ere, Pasaia "El Pasa- ge"-tik itzulia da, eta hortakoz, "El Pasage Antzio" edo "El Pasa- ge de Antzio", "Antzio Pasaia" izan- nen litzateke.

Dena dela, ziur gaude, "Pasai Zabai" ez dela gure herriaren eus- karazko izena, ta bai erdarakada huts bat, zenbaite bestela uste arren.

MERY CLUB

Mery Club berriro zabalik dugu, Eguberri-opari. Hiruzpalau hilabe- te egin du hertsirik, bainan espe- ro bezala, "Bere haletan" jarrai- tzeak prest dago.

Ezkundu eta ezkongai, baduzue atseginik non har!

Bostehunekoak ala milakoak, klientearen arauera. Bainan, egia esan, "Club" horren barruan kate- gori guztiak nahiko berdindurik geratzen dira. Galde bestela, gal- de, odoldurik atera diren hola- darrei!

Larunbatetan badakik: Mery-ra! Hamabiak aurrera aukera ederra izanen duk: puta, putaner, puta- zain eta agian popazale ere bai. Eta ez hadila tonto samar jar! Bestela kolpeak ere izanen dituk eta.

Zinera, noski, inor gutti joaten da: "Star" "Starlette" "Sexy" eta halakorik begien bistan bait dugu herrian bertan.

EGUBERRIAK

Txanpain botela huts franko ikusi dugu atarien ateetan, kale- garbitzailearen edo "pobre"-ren baten zai.

Eguberriak, hi! Ez al haiz kon- turatu? Begira zak bada "Gaizta- rro" aldera: bonbilak, argiak, Zo- riona! Lehengoan obretako langile portugaldarren artean jostagailu- rik eta banatu omen ziaten! Ka- ritatea, Gabon-kantak... hitz ba- tez: ohiko gezurrak.

ERREGEAK

Garai hauetan, nola ez! bidezko da Erregeei gutun bat bidaltzea (edo sei edo zazpi, zigilurentzat dirdurik baduzu). Guk ere halako zerbait egin nahi izan dugu:

"Ekialdeko Errege Majoak (Ma- goak, barka!):

Pasaia mutilok zerik eskatzen dizuegu:

—Langileon egoera piskaren bat hobetzea, ez gehiegi, halare Pis- karen bat bakarrik: gosarik ez hil- tzeke haina, eta euskara barra- barra entzutea zoko honetan, eta haur guztiak ikastola egoki batera joan ditezela.

—Pasaia gazteak "Alkartasu- nan" bizi ahal izan ditezten, otoi egin ezazue. (Ta guk badakigu, pasaiarrok, zer esanahi sakona duen komila artean dihoan hitz horrek).

—Eta aitzitik, "Mery Club" hers- tea, eta bere orde Anbulatorio delako bat jasotzea.

—Ta azkenik karamelo batzuk, egoera piska bat gozatzeko, za arraio!

Aldez aurretik, esker mila!"

Bainan dakizuenek, eta ez ba- zenekite orain jakin ezazue, gaur- ko Erregeak mito bat besterik ez dira. Hogei duroko bat baitetz!

BERRITSUAK

irakurleak mintzo

GALDERA BATZUK G.K.ri

512 zenbakean, G.K.-ren kri- tika bat agertu zan, «EUS- KAL GAIETAN BARN» izen- buruakin. Aipatutako hitzal- dien zuzendaria izan nintzan ezkerro, galdera batzuk egin nahi nizkioke.

a) Hamarren bat egun le- henago eskatu zidaten zuzen- dari izateko. SOS bat zala, uste eze. Ez nituan ezagu- tzen —ezagutuko ere ez hi- tzaldien aurretik— ez Daniel Busturia eta ez besteak. Ze- lako erantzuna eman behar niuela uste duzu?

b) Bizi ta lan, Daniel Bus- turia Bruselaren egiten du urte askotan. Zeren berri egin behar zun hitz, ezagu- tzen zuanarena edo ta eus- kal herriko ekonomia?

c) Aro stegui industrial —atzenengo orduan aukera- tua— ez ezik, hizlariak eta mahaiko batek organismo ofizialetako giroan jarduten dute, besteak lumeroen la- boratorio baten. Egokienak izan ote ziran aukeratuak zuk eta beste askok nahi zenuen azterketa entzuteko?

d) Euskal herriko ekono- miaren larritasuna, ez ote da bera ere topiko bat bihurtu, ondorengo azterketa batek nolabaiteko itxaropenari ate- rik irikitzen ez dion bitar- tean, gure bizipoza ta aurre- ra nahala itotzen duan topi- koa?

e) Egon al zifian Berga- ran abenduaren amabostean?

f) Aurrekiki Kutzak zer ote dute obe, amar hitzaldi eder eman ez, edo ta kas- kartxo bat eskeini?

g) Nere aitxari amaika bidar entzundako esaera hau etortzen zait burura,

«eiten ez bok, galdue aiz eiten bok, jango abe».

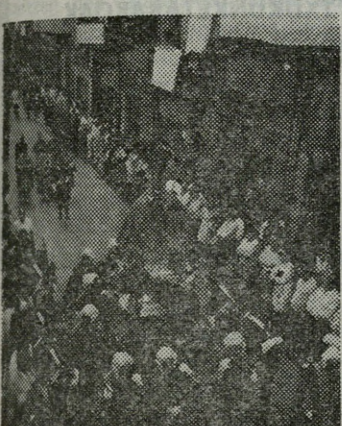
Ze irizten diozu?

Danera ere, eskerrak ema- naz, lagun.

Jenaro Garate

Elgoibar

Iruliña

Bergara

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Oiek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

Editorial TXERTO

TXE RTX

EL CURA DE MONLEON

3 garren Argitara aldia — PIO BAROJA
EUSKALERRIAREN NOVELA EZAGUNA
Salneurria 160 pezeta

AZKEN LIBURUA

LOS VASCOS Y LA HISTORIA A TRAVES DE GARIBAY

JULIO CARO BAROJA
EUSKALERRIA ETA XVI MENDEA

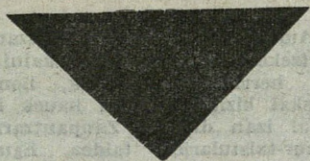
TXERTO Argitaldaria. Pl. de las Armerias, 4
DONOSTIAN

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIEIATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkiña: 41 20 65

DONOSTIA

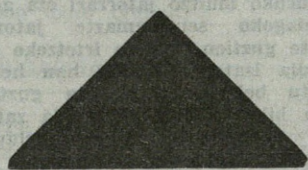
ECHABE

ETXABEREN
Mueble - Etxee

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78
84 11 24

ZARAUZ

zuretzat etxea ZARAUTZEN

sarrera

50.000

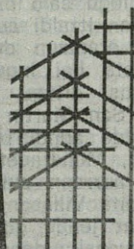
pezetan

ordainketarako erreztasun osoz

- San Pelayo auzoan
- 560.000 pezetan etxe-bizitza
- Erabat bukatuak ditugu

Bear duzun informazio edo argitasuna:

- Asteartean, arratsaldeko 4-6,30 an
- Ostegun goizean 10-13 an
- Eta Donostiako ofizinetan edozein momentutan

CSG

CONSTRUCTORA SOCIAL GUIPUZCOANA
AUZO-EGINTZA

Prim Kalean, 14-2 garrenean
Urrutizkiña 426906-429942
DONOSTIAN

Publicidad Autorizada n.º 75

ERAMAN - EKARRI'raho

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421369 - 427726

Iparreguirre, 8 - DONOSTIA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa 65 19 60

Landolakoa 65 19 33

URRETUXA

Urrutizkiñak:

Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

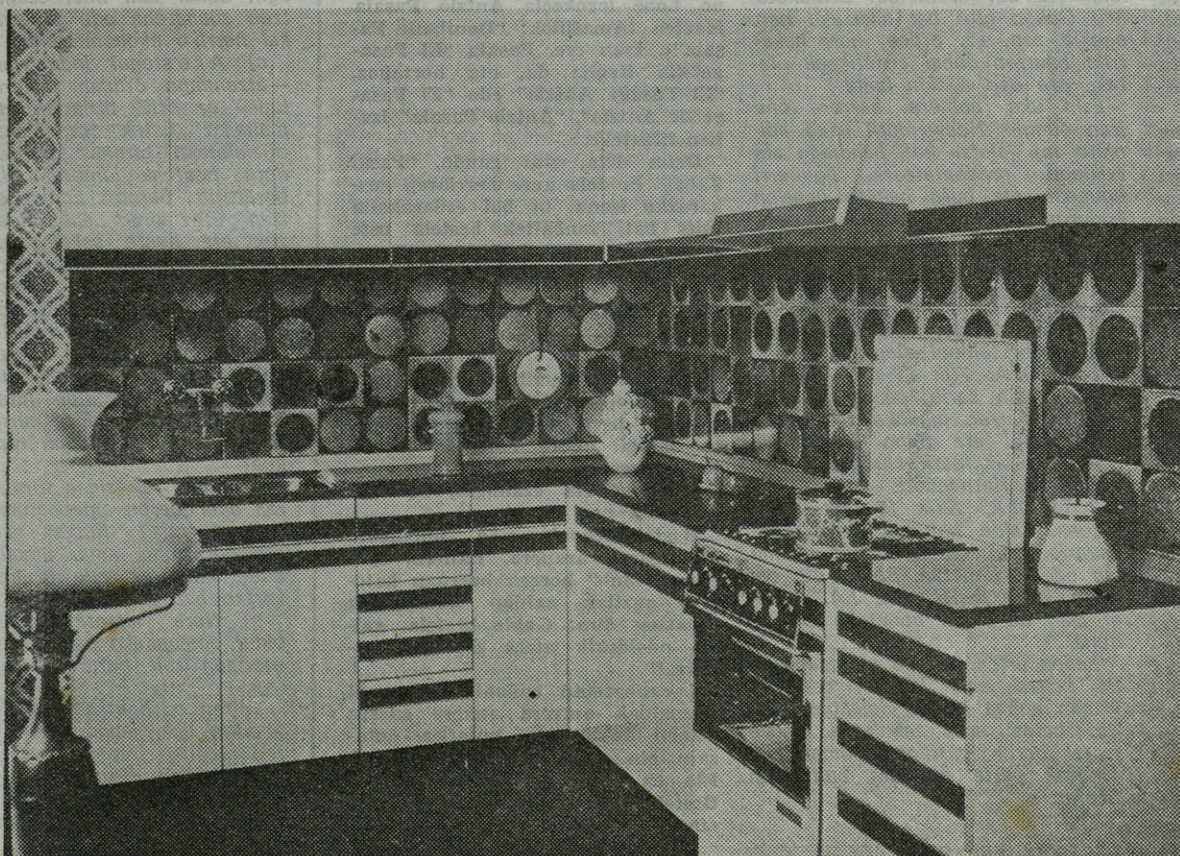
SUKALDEKO MUEBLEAK

EDERRAK BEZAIN EGOKIAK

FELIX ETXABE, S.L.

Urrutizkiña: 891754

ZALDIBIA (Guip.)

ELIZAREN BERRI

EGUBERRITAN

Jakitekoa litzake zer ez den gastatu alferrik eta lotsagabekiro igaro ditugun Eguberri hauetan, munduan zehar! Gozoki, janari, edari, jostailu, jantzi, automobil... Zenbat industria eta komertzio Eguberriko kanpainaren zai!

Jai horien aitzekia Jesusen jaio-tza da. Egiaz, halabaina, jaiaren muina besterik da. Haurtxoen jai omen. Ez ote, ordea, areago bere haurtzaro-minez bizi den «heldua-rena»? Ametsetik bizi nahia! Oron jabe izan nahia, ase irrikia, handinahia!

Esan beharrik ez, aitzekiatzat hartzen den jaiaren misterioa, haatik, era bat alderantzizkoa dela: Jainkoaren historio saindu guztia oparotasun asekaiz horren alderantzizkoa izaki. Jainkoak giza-historioan parte hartu izan duenero, oparotasun hori gaitzesteko izan da. Nortzu hautatu ditu bere asmoen betetzailak? Gaurregun, nori bururatu litzaioke Jainkoaren asmoen betetzailak, Nixon bat ez, Pompidou bat ez, baizik Hego Euskal Herriko Ipar Euskal Herrira ihesi joandako esku-huts bat hartzea? Historio sainduen haatik...

Gizadiarekiko bere maitasuna adieraztekoan, bere Semea bialtzen du Jainkoak. Seme hori, ordea, familia aberats eta okitu batetan ez, izen handiko familia batetan ez, nazio boteretsu batetan ez, hiri handi argitsu dirdaitu batetan ez, baizik familia behartsu, familia ezezagun, nazio menperatu, herrikka batetan jaiotzen da.

Eta historia aurrera darrai. Munduaren askatzea, munduko bakea, munduko zuzenbidea, jende askok jende boteretsurengandik, jende agintarirengandik, jende handikirengandik espero du. Zenbait eliz-idazkitan ere, jauntxoei dei egiten zaie behartsuei eta menperatuei bakearen erregaloea egin ditzaien. Ez alferrik! Eta historia aurrera darrai. Hankapetua izatea zer den dakienak, erasotua izatea zer den dakienak, behartsua izatea zer den dakienak egin dezake zer edo zer askatzearen, bakearen, zuzentasunaren alde.

Eguberriko mezua: zanpatuok, odol-zupatuok, behartsuok! Saia zaitzte, ekiozue askatzearen, bakearen, zuzentasunaren, egia-aren maitasunaren aldeko borrokari.

PFÜRTNER TEOLOGOAREN ARAZOA

Ez da oraingoxe arazoa, baina bai azken aldi honetan gori gori bizitua.

Delako Pfürtner hori txomindarra (dominikoa) da, eta Friburgoko (Suizan) Unibertsitate katolikoan, moral irakaslea.

1971ko Azaroaren 3an hitzaldi bat ematen du Bernan, honela izen-purutzen duena: «Zutik ote oraino morala? Seksu morala adibidez». Hitzaldia Bernako parrokiarteak antolaturiko hitzaldi sailekoa zen, eta Suizako sinodo nazionalak 1972rako eraturik zedukan gai-programaren hari harikoa. Sinodo nazionalako programa horretan, hain zuzen, honako erabilgai hauek ikusten ahal ziren: «Nola motatuko (karakterizatuko) zenduke seksuallitatearekiko Elizaren jarrera?», «Jarrera horri on ahal deritzazu, ala nola hobeagotuko zenduke?», «Zer deritzazu: masturbazioa eta ezkontzaurreko haragitzea gaitzestean, Eliza garaian garaiko moral sozialari egokitu ahal zaio, ala dotrina hori Ebanjeliotik aterea ote du?», azkenik, «Gure Eliza ofiziala zergatik arduratzen da hainbeste seksu arazoaz?».

Pfürtner-rek, bere hitzaldirako abiapuntu II Batikano Batzarraren Artzantza Konstituzioa hartu zuen: «mundu guztian aldakuntza sakonak eta lasterrak nabari direla» dioen Konstituzioa alegia. Eta seksu-ari buruzko irakatsien eta praktikaren artean sortzen ari den lezea adierazten zuen lehenik. (Ikus hurrengo zenbakian irakaslearen tesiaren laburpena).

Aipaturiko hitzaldiak egundoko eztabaida harrotu zuen. «Katoliko» suhar horietarik, garbitu eginen zutelako amenaza ere jaso zuen irakasleak.

Friburgo, Lausana eta Ginebrako gotzai den Mamie-k ere, kezka bizi agertu zion esandakoari buruz. Irakasleak zera aurpegiatu zioen: teologia bilakuntzarengatik, askatasuna zor zitzaiola edonor. Baina, gotzaiak Erromara jo zuen. Handik, hitzaldian esandakoak gezurtatzeko agindua etorri zitzaion irakasleari.

Jendea biziki asalatu zen halako kanpotikako buruntzalia sartzeaz. Friburgoko Unibertsitateko teologia fakultatea eta errektoradutza bera ere irakaslearen alde aterra ziren.

Hauziari intenbideren bat topatzen, txomindarren Jeneralak urte betez irakaskintza lanetik atsedeteko eskatu zioen Pfürtner-ri; horrela, bere teoria sakonagotzeko beta izanen zuela. Proposapen hori onartu egin zuen irakasle gizarajoak; haatik, zenbait baldintza ezarri zuen horretarako; bat, urte bete barru irakaskintzara bihurtzeko eskubidea gordetzea.

Unibertsitate bereko eta Suiza guztiko ikasleek protestarik asko egin zuten: urte beteko epe hura irakaskintzatik erabat alboratzeko lehen pausoa zela; irakaskintzarako eta bilakuntzarako normahik duen eskubidea murriztea zela; gotzaiak, zuzenean Erromara joaz eta Suiza bertako teologoei ez kontatuz, jauntxokiaz jokatu zuela; irakasleari agerian bere irizpidea

gezurtatzeko eskatuaz, Erromako Kuria Erdi Haroko jokabidetara bihurtu zela, e.a.

Horretan geratu zen hauzia joan den otsailean.

Baina, hona ikastaro berria hasia. Eta Pfürtner-rek bere esku hartzen du bere irakaskintza. Eta Abenduan bere Jeneralak irakaskintza eragotzi egiten dio. Betiko leloa!

Oraingoan, jakina, hauzia bizia-gotu egiten da, ze, arazo politiko bihurtzeko arriskua bait dago. Izan ere, delako Unibertsitatea Estatuarena bait da. Estatuak itun bat egin daduka Txomindarren ordenarekin. Itun horren arabera, Jeneralak irakasleak ipin eta ken ditzake. Estadua oraino ez da deklaratu hauzi honetan. Halere, giroa ez dago txantxetako. Eta jendea suturik dago. Inongo lapikoa nahasten Erromako buruntzalia ez da begi onez ikusia izan, eta gaur gutxiago.

Bistan dagoenez, arazo konkretu hau, Eliza mailan, fenomeno zabaloaren baitan aztertu beharko litzake. Besterik ezinean, hauxe esaten ahal dut nola halako ximplekerian erortzeko arriskuaz bada ere: gaurko Elizan hiru maila ageri dira: bata, Kontzilio aurreko egoerari herstu atxiki nahi litzaiokeena (ez da falta honen aztararik han eta hemen); bigarrena, beldurrez eta norberaren borondatearen aurka bada ere, Kontzilioak ontzat emandakoari materialki bideren atxiki nahi litzaiokena (lotsatu eginen litzake Kontzilio aurreko egoeraren ameslari bezala agertzea; bestalde, ez da ausartzen Kontzilioak bere baitan darman dinamikari eskuia ezartzen, urrunegi eramana izanen ote litzakeen beldurrez: ezin egonezko egoera larria horrelakoarena, eta ze ondorioak horrelakoarenak: petarkeria eta guzti...); hirugarren, Kontzilioaren dinamikari jarraituaz, Kontzilioa atzera utzi ustetan bizi denarena (hor dadukagu, esate batetarako, Hego Ameriketako teologia burukalaria, Kontzilioa eta Europako teologia berri eta aurretatua bera ere burgeskeria dela esaten; honen oihartzun, ikus Sakonek ANAITASUNA-n, 245 zenbakian dioena: «Ikuspegi honetatik, Vatikanoko IIa neokapitalismoaren batzar bezala ikusten dugu. "Gaudium et Spes" bera, Europako herri neokapitalistek teologo neokapitalistek eskainiriko teologiaz osatua dago. Teologia hori kapitalist sistemak integratu du, eta ezin dezake zeregin kritikorik eta profetikorik bete».

AMUNSA

ZER DALA-TA ELKARRI MOKOKA?

Egun batez Tabernari batekin izketatu nintzan.

—Zalaparta eta burruka aundiak izaten al dituzu zure ardangelan?

—Ez ainbeste ere; noizpeinka mutur-joka batzuk; baiña oso gutxitan.

—Euskalduna berekoia, egoskorra, disputa zalea, amor ematen bear ainbat ikasi gabea eta erraz sutzen dena da ba?

—Bai baiña, izketa beroak ez garamatza odol ixurtzerañio.

—Zergatik derizkiozu?

Eztabaidaren aserrearen bera itzaltzeko itz sorgin bat dugu euskaldunok: APUSTUA. Denentzako afaria apustu; milla pezeta apustu. Apustuari esker, gure tabernetan ez dago odol ixurtzerik, errebolber tirorik eta kanibetasadarik. Apustuak pakeatzen gaitu. Galtzailleak trabazleari ondradu-ondradu berea ematen dio eta kito.

—Arrano, arranoa, ez nuen asko uste apustutik ezer onik zitekeanik, baiña...

—o0o—

Zoritxarrez ezin zuritu «apustuekin» izkuntza, erri eta erlijio arazoak. Iritzi berdiñekoak ez geranean elkar izketa leial batera jo bear.

«ELKAR-IZKETA: nik zurea entzun, zuk nerea. Ni ez nere egia-aren billa eta zu ere ez zurea-aren billa. Biok egia soillaren billa. Nik sinets asmo onenaz zeureari eusten diozula; zuk ere nere asmo onetan sinets. Egia osoaren jabe, bear bada, ez naizela pentsatu, eta zure iritzietan egia-aren zati bat arki dezakedala aitortu. Nere pentsaera jokabideak bakarrik aintzakotat artzea ez dela zillegi; zureek ere, desberdiñak izan arren, balio dezaketela. Gure iritzietan bateratzen ez bagera ere maitasunean beti bat izan bear dugula.

«ELKAR-IZKETA: Emagaldu biurtzen ari aiz. Ainbeste aldiz aipa ire izen xarmanta eta ire izenean zenbat zatarkeria. Ire izen sakratuarekin disputara jotzen diñagu. Ez goazen egia-aren billa, bakoitzak bereari eustera baizik. Nere egia dun interesgarri eta nere egia oñarrizko arrazoi billa nabillen. Bestearen iritzia zaputzen diñat eta lurra jo erazteko beste orren kontrako arrazoi billa ibiltzen naun. Mokokari-polemista egiten dizkiñagu gure buruek eta aaztu egiten zaigun azkenik EGIA, EGIA SOILLA dela gure jomuga eta elburu. Elkar makilduaz gure espiritu indarrak gaitzen dizkiñagu. Burruka zale biurtzen gaitun eta bazirudin Egia bezainbat maite dugula mokoka jardun eta elkarrekiko makilketa. Lotsagarriagorik!

—o0o—

Euskera dela, edo gure Erriaren politika edo gure erlijioaren gorabe-
rak, aserre bizilegiak sortzen ditugu gure artean. Zergatik ote? Gure eztabaidaren ELBURUA aaztutzen dugulako ez ote anitzetan?

Euskera eta gure Erriaren Politika arazoetan pentsaera desberdiñekoak askotxo gaituzu; euskaldun guzien Elburu eta Jomugak bat izan bear dute ordea: Euskera eta gure Erria salbatu.

Erlijio gaitetan batzuk leengoari lotuta, besteek geroari begira, beste milla konserbadore eta Aurrerakoi tarteko.

Guzien pentsakizun eta jokabideak elburu batera eraman bear gaituzte; Guztion asmo eta jomugak berdiñak dira: KRISTO, SINISMENA, EBANJELIOA, CIZONEN SALBAZIOA.

Bere saillean elburura iristeko bakoitzak bere bideari deritza onena eta bikaiñena. Bide asko jartzen zaigu begien aurrean. Zein da onena? Or dago koska; asmo txarrez iñor dabillenen ez baitugu pentsatu bear. Iñoren asmoak epaitzea ez zaigu zillegi.

Zer egiñ? Argitasuna iristeko, Elkarrizketa gozo eta bikain bat berezko zaigu. Sekulan aaztu gabe ordea gure elburu, «jomuga eta asmoak» bat direla. Pentsaera desberdiñekoak bateratzen ez bagera ere, on egin bear dio darabillikun saillari: euskera, politika erlijioari...

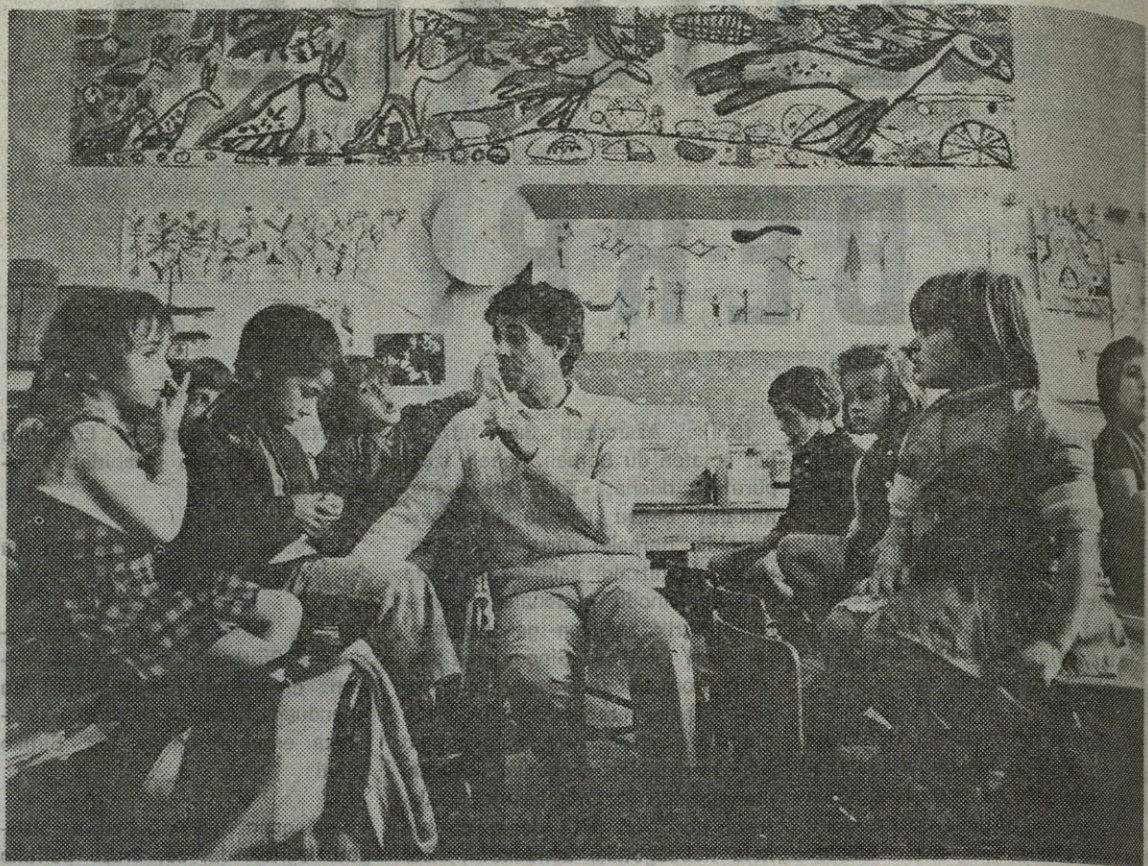
Elkarrizketa, disputa gogo biurtzen bazaigu? Elkarrizketa, elkar makilka asten geranetik, elkarrizketak azken arnasa eman digula pentsa dezagun. Aserre, etsaikeria eta ikusi eziñak dakazkien elkarrizketarik ezin diteke izan. Ortara iritxi bagera, gauza bearrenezkoa aaztu zaigu: «guzion Elburu, eta asmo berdiñak». Ez dugu elburua maite; maiteago dugu elkarrekiko burruka; maiteago mokokari eta polemista izatea. Egia soillaren gaitetik bakoitza doa bere egia-aren billa.

Egoera triste orretara iritxi orduko milla bider obe dugu elkarrizketaren ordezkio disputa gogorrek baztertu eta zokoratzea.

Zer egiñ? Zure pentsaeraren barnean jokoa egin bear dezu. Iritzietan elkartu ezika sortzen zaigunean obe, zuzena deritzagun bideari eltzea; Obe zure iritziak leialki eta begirune aundiz agertzea. Iñoren aurka burukatu bearrik ez duzu. Eutsi zazo zureari; Zu, zuzen izan zaitez. Zeure pentsaerak eskatzen dizkizun erantzukizunak jaso itzazu. Aaztu gabe ordea zure kidekoekin dugun «elburu berdiña». Elkarrenganako errespeto eta konprensio ain aundiak lot eta elkar gaitzen Elburu berdiñ baten billa gabiltzan guztio.

AROSTEGITAR JOK

ETA NON IKAS?

Beharrezkoa al da eskola erakundea? Ez al dago gainditua?

Lehen ere aipatu izan dugu behin baino gahiagotan arazo hau Z. Argian, 1971garrengo arazoaren 21ekoan bereziki.

«Zilipurdika dabilta gaur erakunde guztiak edo gehienak behintzat. Ez da bat bakarrik ere zutik gelditzen. Zalantzan edo eztabaidan jarria dago gehienek premia eta balioa.

«Ez zitekean erasorik gabe geldi eskola-erakundea ere. ...Beste erakundeei egiten zaien galdera berbera egiten zaio eskolari ere. Balio al du? Zertarako da? Zer eginkizun dauka? Zaharkiturik al dago irakasleekin, irakas-gai jakinekin eta denbora eta leku jakinean ematen dan heziera hau?»

Eskola katolikoen 60 ordezkari bildu dira Mallorcan. Eskolaren arazoa aaztertu dute mundu zabaletik, munduaren bost alderdietatik bildutako maixu hauek. «Eskolaren balio-tasuna zalantzan jartzen da gaur» zioten. «Baina zer eratarako eskolarena?» galdetzen zuten.

Ez dezakegu han esan zen guztia hemen jar. On zaigu, ordea, gure hauzi-mauzietan lausotu eta zikindu gabeko begiek ikusten dutena jakitea. Ez dezagun ahanzt katolikoen iritziak direla.

LIBANOKOEN IRITZIAK

Mundu guztian bezala zalantzan jartzen da hemen ere eskola, baita katolikoa ere. Beharrezkoa da eztabaida, kritikarik sortzen bait da aurrerapena. Baina eskolaren aurkako iritzi hauek ez dira hemen bertan sortuak, atzeritik ekarriak dira, etorkinak. Halere bada gizartera, politikara eta ekonomiara bultzatzen duen heziera bat nahi lukeen jende talde txiki bat. Baina ez ditezke erantzunle hauen iritziak ere zaku berean sar. Arazoak ere ez dira denean berdinak eta erantzunak ere ezin izan berdinak. Amets berdintsuak egiten dituzte guztiek, baina hezierari buruz ez datoz bat.

HEGOAMERIKAKO JOKABIDEA

Egoera berezian bizi da Hegoamerika. Egoera hori gogoan zutelarik aztertu zuten hango ordezkariak heziera arazoa. Hauxe zioten hitz bitan:

Bai al diteke politikagintzarik gabeko pedagogiagintzarik? Gaur ez al da egia, gizona «abere politikoa» dela? Ez al litzake aingerukeria izango politika hitza bazterteza? Bidegabekeriaren aurrean mutu dagoen eskola bat baino arrisku haundiagorik bai al diteke gizartearentzat? Nolakoa herritarren atarako lirake honelako eskolatik? Eskolaren gaurko hil-zoria politikarik gabeko eskolak sortua da.

Jauntxokeria baten azpian datza Hegoamerika. Morrontza gogorra jasaten ari da alderdi askotatik, ekonomi, kultura eta politika aldetik. Heziera mailan egoera honi dagokion erantzuna, «askatzailea» bakarrik izan ditzake. Egoerak bereizteko sena zorroztu behar zaio bakoitzari. Gizarte, kultura, politika eta ekonomia alorrean bakoitzak duen betebeharrak erantzunkizunez hartzen lagundu behar zaio bakoitzari.

ILLICH-EN ARRAKASTA

Hegoamerikan baino gehiago Europar hedatu dira honen burubideak. Han baino ugariago bait dira hemen marxdar ez diren talde

aurrerakoiak. Ez datoz gainera bat marxzaileen joerekin.

Halere hau da egia: Eskolak ez du hango egoera aldatzeko indarrik. Aberatsak gero eta aberatsago eta behartsuak gero eta behartsuago egiten ari dira. Ez dute eskolarako aukera berdina behartsuak eta nekazariak. Haundia da janik eta kulturarik ezaren hutsunea behartsuen umeengan. Eskolan egiten den hizkera bera ere erdi-mailako jendearen hizkera da. Ez dute behartsuen umeek ulertzen.

Ez dago ume guztiak eskolan hezitzerik. Ez dago hortarako hainbat diru. Beste bide batzutatik hutsunea bete beharko litzake.

Baina ez dirudi eskola-erakundea hankazgora botatzeko daudenik ere. Ongarri delakoan daude kritika hori nahiz eta, beti-beti, zuzena ez izan. Eskolak maixukeria txikiagokoa, ikasgaiez ugariagoa eta desberdinagoa eta erakusteko era zabalagokoa behar luke izan. Eskolak ikasten irakatsi behar du, ez lehengoa berresaten. Umeak gauza berriak sortzeko giroa aurkitu behar du eskolan.

Ikusten denez ez doaz denak Illich-en bidetik, baina gogoz aztertzen ari dira bertako egoera eta eskolaren zeregina.

Izan ere ez dugu ahantzi behar Abenduaren 17ko Z. Argian J.J.k ziona: «Gizarteko landare berriak, kultura, teknika, ideologiaren bidez maila burgesaren zerbitzari bihurtzea da eskolaren helburu bakarra». «Biharko gizonen buruan sartu beharra dauka kapitalismo sistemak bere balioak iraungo bado. Txikitandik sartu beharra gainera. Heziera hontan dago eskolaren izate osoa».

ZENBAIT GALDERA ETA ZENBAIT ERANTZUN

Nola lortu hau?

Estaduak ez du ezarri behar bere pentsaerarik. Bakoitzari bere askatasuna zaindu behar dio bakoitzak gizartearen bere bidea egin dezan.

Maila guztietan jarri behar dela uste al duzu eskola katolikoetan erlijioa asinatura?

Ez dut uste haundientzat, beste ikasgaiekin batera, erlijioa jarri behar denik. Aukeran bakarrik ipini behar zaiela uste dut nahi dutenek egokiera izan dezaten. Txi-

kiak bai, uste dut, ireki behar direla erlijio alorrera hazitakoan, bai ala ez, aukera dezaten. Baina ez dut uste behin ere inori erlijioi ezarri dizaikegunik.

Zer diote Indian, kristau ez direnek?

Ondo begiratzen digute. Indiako kultura behar hainbat indartzen ez dugulako zaizkigu mintzen batipat. nldu erlijioa aldatzen ari guralako ere haserretzen zaizkigu batzuk. Aldatu eta berritu du krsitautasunak indu-erlijioa, baina ez du desegin. Ez dugu nahi ere. Bestela zer jarri horren ordezt?

Desegin behar direla uste al duzu eskolak?

Umeak litzake. Behin ere egin behar ez dena haxe duzu: umeak eskolatu gabe utzi. Baina herri bakoitzari dagozkion eskolatzeko era jatorrak bilatu eta aurkitu behar dira. Ez kanpoko moldeak besterik gabe onar.

Mallorca-ko batzarrean azaldu zit zen zenbait galdera eta erantzun adierazten saiatu naiz. Hor daude gure artean ere galdera hoiak berak eta beste zenbait. Euskaldundu beharra daukate ezaiparik gabe gure arteko eskolek. Hori ukatzea itsu izatea da. Bestela, zenbait dotrinaren morrol aurkitzea. Erlijioaren edo aberri-batasunaren edo langile-burrukaren aitzakiz begien bistan dagoen zerbait ukatzea. Bakoitzaren dotrinan sartzen ez den arazoari ez ikusi egitea.

Baina badu horrekin batera beste eginkizun bat ere: morrontza lokarrietatik askatzeko gauzatu. Patrikak berdintzeko bide ere izan behar du. Eta besterik gabe koska asko berdinduko lirake. Baina hontaz jabetu nahi ez duen asko bada gure artean. Eta hau salatzaren duten guztiak zaku berean sartu nahi dituzten asko. Erlijioaren eta abertzaletasunaren ize-nean izkutarazi nahi luketen koska duzu. Eta ez dugu nahi koska hoiene euskarri den erlijioi eta abertzaletasun, garbi esanda. Nik behintzat euskaltasun eta demokrazia jatorrean oinarritutako erlijioa eta abertzaletasuna nahi nituzke.

Elkartasunik ezaren intziria entzuten dugu gure artean. Ez dago elkartasunik patrikak usteko eta zenbait iritzi eta jokabide zalantzan jartzeko prest ez gauden bitartean.